

Universul Literar

anul XLV Nr. 48

24 Noembrie 1929

5 Lei

ANDREI BÂRSEANU

C t i t o r i i

ANDREI BĂRSEANU

de DR. I. LUPĂȘ

În August 1922 s'a stins la București fostul președinte al „Asociațiunii transilvane” Andrei Bărseanu, în persoana căruia școala, literatura și cultura națională au pierdut pe unul dintre cei mai devotați propovăduitori ai adevărului și al frumosului.

Născut dintr-o familie de preoți, în Dârstele Brașovului, Andrei Bărseanu a urmat studiile secundare la liceul ortodox român întemeiat de Ion Popasu, iar pe cele superioare la facultatea de filosofie din Viena și München. După terminarea studiilor universitare a intrat în serviciul școlilor române din Brașov. Prin cunoștințele sale vaste, prin talentul său de scriitor în proză și poezie, prin tactul său pedagogic deosebit de fin, dar mai ales prin blândețea și bunătatea sa părintească, profesorul Bărseanu s'a știut apropiat de sufletul elevilor săi, ca puțin alții. Prin lecțiile sale de literatură română, de istorie și geografie a reușit să trezească, decenii de-arândul, nu numai interesul ci și entuziasmul tinerelor generații pentru comorile literaturii și istoriei române, ca și pentru frumusețile pământului strămoșesc. El a înțeles, că adevărata chemare a unui profesor nu este să încarce mintea elevilor cu o cantitate prea mare de cunoștințe sece și obositoare, ci să caleagă cu iscusință de pe câmpul nesfârșit al științei numai ceace este necesar și folositor tineretului, fiind în același timp în concordanță și cu scopurile religioase, morale și naționale-patriotice, pe cari școlile noastre le-au urmărit cu nepregotată stăruință în trecut și vor fi datoare să le urmărească și în viitor.

Cu această metodă a reușit Bărseanu să fie un educator iscusit, ai cărui nume va împodobi totdeauna cu oinște strălucitul pomelnic al profesorilor brașoveni, alături de atâția vrednici tovarăși de muncă și ideal cum au fost Gavril Munteanu, Ștefan Icsif, Dr. Ioan Meșota, I. A. Lapedatu, Virgil Onițiu, Dr. Alexandru Bogdan, Titu Liviu Blaga, Vasile Micula ș. a.

Literatura română avea în persoana profesorului Andrei Bărseanu un suflet înțelegător al îmbelșugatelor și feluritelor ei comori, precum și un entuziast cultivator al ei. Versurile sălțărețe și armonioase, prin cari Bărseanu a reușit adeseori să exprime simțiri, cari vibrau puternic în sufletul neamului, vor trăi în amintirea contemporanilor ca niște accente prelungite din epoca de regalitate poetică a lui Vasile Alexandri, iar publicațiunile sale de interes didactic și folkloristic vor vesti posterității numele acestui „dascăl și fecior de popă”, care s'a silit în toate împrejurările să-și îndeplinească datoria de a împărtăși tineretului și poporului cât mai multă lumină.

A îmbogățit literatura didactică reeditând și completând „Geografia și istoria evului vechiu, mediu și modern” de dr. I. G. Meșotă (București, 1879—80), preluând în colaborare cu Dionisie Făgărășanu — după D. Laky — „Geografia pentru școlile medii” și publicând în

Anuarul XXII al liceului din Brașov (1886) „Câteva observări cu privire la propunerea studiului istoriei”. În același Anuar a publicat și cuvântările comemorative rostite asupra lui Vasile Alexandri (XXXVII) și Ioan Lapedatu (XXXIV) împreună cu profesorul Ioan Popea a redactat revista „Școala și familia” pentru părinți și învățători. Când s'au împlinit 25 de ani dela moartea lui Șaguna, a publicat cuvântarea comemorativă intitulată „Învățămintele din viața Mitropolitului Andrei Șaguna” (Brașov 1898).

Dintre publicațiunile sale de interes folkloristic s'au bucurat de o largă răspândire „Doine și strigături din Ardeal”, la care a colaborat cu Dr. I. Urban Iarnic, precum și „Cinozeci de cline adunate de școlari dela școlile medii române din Brașov”.

Cea mai importantă scriere a lui Andrei Bărseanu este însă voluminoasa monografie intitulată „Istoria școlilor centrale române gr. or. din Brașov”, publicată la 1902 și premiată de Academia Română.

În această vastă monografie istorică a înfățișat dezvoltarea școlilor românești brașovene din cele mai modeste și depărtate începuturi, pe cari le poate indica informația istorică: dela 1495 și până la 1900, când s'a serbat jubileul semicentenar al liceului, descriind în mod amănunțit stăruințele entusiaste ale protopopului Ioan Popescu, sfaturile înțelepte ale lui Șaguna și laudabilele sacrificii ale tuturor celor ce au contribuit cu obolul lor la clădirea și susținerea acestui liceu, devenit cea mai aleasă poboada a învățământului secundar din Ardeal, astfel încât Șaguna era în drept să spună că am sportat cu săvâcia noastră către îmbogățire intelectuală.

Monografia e închinată „memoriei întemeietorilor și spirijitorilor răposați ai școlilor noastre”. Sentimentul de recunoștință pentru sacrificiile lor rodnice îl exprimă Bărseanu la începutul cărții în câteva versuri de factură clasică, mărțurisind:

„Tainici firi ne străbat, spre voi când
Iprim cu umire,
Vrednicii bătrâni, ce în piept dorul de
Încam ați purtat!
Tineri buze rostesc cu eplarie numele
Vostru
Și astfel rosti-l-vor în vezi, graiu
Îromânesc cât va fi
Când rugăciuni pentru voi s'amestecă'n
nori de tămăie,
Semu de admiraire primii micul acesta
Prinos!”

După apariția acestei scrieri, începu a se îndrepta spre Andrei Bărseanu atențiunea tuturor Românilor ardeleni, doriți să vadă la conducerea „Asociațiunii” o personalitate culturală atât de însemnată, un om a cărui valoare necontestată putea să covârșească orice alte ambțiuni personale.

Astfel adunarea generală, ținută la Sibiu în August 1905, cu prilejul inaugurării muzeului etnografic, îl alese cu mare însuflețire vicepreședinte al Asociațiunii,

iar adunarea jubilară din Blaj (1911) la ales președinte. Faptul acesta l-a îndemnat pe Bărseanu să părăsească Brașovul, mutându-se la Sibiu, spre a-și închina restul vieții ca o jertfă curată pe altarul acestui așezământ cultural, socotit cu drept cuvânt ca *expresiunea unității și solidarității naționale pentru toți Românii ardeleni*.

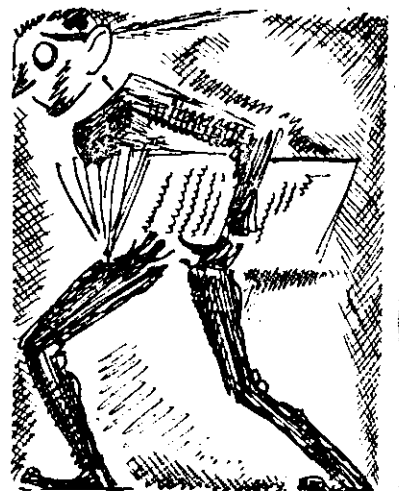
Cu modestia atât de caracterizată firii sale spunea Bărseanu în adunarea generală dela Brașov (1906) că „nu fără sfială” s'a hotărât a păși la conducerea „Asociațiunii” în locul pe care îl doborâseră odinioară bărbați de valoare mare lui Andrei Șaguna, a eruditului Timotei Cipariu și a neobositului Gheorghe Barițiu.

Trebuie să constatăm însă, că el aducea la cărna acestui așezământ însuși sufluleștii asemănătoare cu ale acestor nemuritori ai națiunii române: aceeași dragoste nețărmurită pentruimba, istoria și cultura românească, aceeași însuflețire nestinsă pentru scopurile „Asociațiunii”, aceeași hotărâre nestăruțată de a munci pentru progresul ei.

Astfel președinția lui Andrei Bărseanu a fost una din cele mai rodnice și mai binecuvântate în cursul celor 60 de ani de existență a „Asociațiunii” cu toate că valurile vremii, în deosebire în cursul războiului mondial porniseră a izbi și în această cetățue culturală.

Ca membru al Academiei Române (ales în locul lui Iosif Vulcan) Andrei Bărseanu era prețuit de toți colegii săi pentru firea sa blândă și delicată, ca și pentru neîntrerupta silință de a nu săjura pe nimeni. *Neplăcăm lucrare* era principul conducător al vieții și activității sale publice.

După 1918 națiunea și patria română l-a distins cu înalte posturi de încredere, alegându-l vicepreședinte al marului stat național din Sibiu (1919), senator la Alba Iulia și incredințându-i postul de director regional al învățământului secundar în circumscripția Sibului. Toate aceste îndatoriri le-a împlinit cu pricepere, cu entuziasm și devotament.

CUVINTE PENTRU ANDREI BÂRSEANU

— IN NUMELE ACADEMIEI ROMÂNE —

Poteri mistice, chiamă rămășițele lui Andrei Bârseanu în pământul strămoșilor săi, la Brașov. Căci peste rânduiala necurilor omenești, planează destinul pe care nici dorințele, nici planurile și nici chiar vointele noastre nu-l pot schimba.

Un astfel de destin are negreșit și mormântul fostului președinte al Asociațiunii Sibiului a ținut să-l aibă aci, sub înfrizirea pioasă și recunoscătoare a asociațiunii căruta Andrei Bârseanu l-a închinat ultimii ani ai vieții. Dar nu s'a uitat. Chemarea gliei părintești e mai puternică decât cea mai ospitalier alt pământ. Glasul celor din mormânturi mai răsună, decât al celor vii.

Astfel, după șapte ani de odihnă prozorie, rămășițele lui Andrei Bârseanu pormesc să-și găsească așezarea definitivă, neturburată, sub poalele Tâmpel, pe care s'a înălțat și avântat spiritul sufletului său o viață întreagă. În preajma școlilor pe care le-a slujit cu iubire și devotament incomparabil, lângă promenadele pe care ani și ani și-a purtat îndurările și simțirile, la un loc cu cei mai apropiați ai săi și cu cei oai buni brașoveni.

Academia Română a ținut să fie de față la solemnitatea acestei exhumări și transportări cu aceleași sentimente de respect și de înaltă instituție a operat în totdeauna și în toate împrejurările pe foștii ei membri. Ca reprezentant al ei, fie-mi îngăduiți să relev cu acest prilej, ca omagiu adus memoriei lui Andrei Bârseanu, câteva din elementele de ordin moral ale vieții sale, în care ambele pe care le scriam acum șapte ani, la moartea sa.

Și anume: o superioară conștiință a datoriei față de societatea și de neamul din care făcea parte, — o totală absență a prezumției pentru ceea ce îndelung în folosul acestei societăți și a acestui neam, — o exemplară seriozitate în toate lucrările sale, dela cele mai mici și mai importante până la cele mai arunde și mai neînsemnate...

La 17 ani tânăr profesor, acum aproape trezeci de ani, la Școlile noastre meșteșuguri din Brașov. Cu frumoasa și solidă cultură pe care generația sa a avut parte și-o însușească la liceul de sub direcția lui Ioan Meșotă (michiul său) la Universitățile germane, pe când nu era încă în vigoare restricțiile maghiarilor: — cu darurile intelectuale și sufletești, cu cari natura l'înzestrase din izos, — cu farmecul ce răspundea în rîsul persoanei sale, el devenea, curând, unul din cei mai distinși, mai iubiți și mai iubiți dascăli ai tinerilor.

A tradus și preluat cărți de lectură, și aleasă, pentru tinerime, a reeditat și întocmit însuși manuale de școală, cules și publicat literatură populară ecclă, a scris versuri lirice și naționale pline de simțire și de frumusețe, a avut studii literare, a redactat reviste de educație, a colaborat la gazete populare, a condus societăți studențești de literatură, a luat parte activă la lucrările porțiunilor școlare și bisericești, societăților culturale și naționale, nerăfuind nici un fel de serviciu și lucrând, unde cu buna dispoziție, cu încredere și entuziasmul ce-l caracterizau și în nu l'au părăsit niciodată, până la sfîșitul vieții.

Devenit, după zeci de ani de o astfel de devotată și rodnică activitate, o ilus-

trație a corpului profesorului dela școlile române din Brașov — a căror monumentală monografie a și scris-o din prilejul serbării cincocentenatului fundațiunii lor — și, în același timp, o reputație solidă stabilită și general recunoscută, a societății române brașovene. Ușor n'ar fi fost deci să răzbată în lumea mare, în care alții mai tineri, mai puțin valoroși și merițosi decât dânsul, răzbatuseră, dacă n'ar fi fost lipsit, cum ziceam, de totala prezumție pentru ceea ce izbutise să înfăptuiască și pentru ceea ce ajunsese să reprezinte, ca urmare a împlinirii conștiințioase a datoriei ce-și impusese.

Iar când în apogeul maturității și a activității sale, i-au venit recunoașterile, mari și onorabile, pe care nu le-a căutat, dar a trebuit să le primească, — când Academia Română l'a ales membru activ în locul lui Ios, Vulcan (1908) și când „Asociațiunea” — din al cărei despărțământ dela Brașov făcuse, ca conducător, un despărțământ model pentru întreaga Transilvanie — l'a chemat întâi la postul de vicepreședinte (1905), apoi la acel de președinte (1911) în scaunul în care șezuse un Șaguna, un Cipariu, un Barțiu — Andrei Bârseanu a rămas același. Căci construcția sa sufletească așa de echilibrată și concepția sa etică așa de solidă nu puteau fi alterate sub influența unor situațiuni și demnități, cari, în viața mult regretatului defunct n'aveau să schimbe altceva decât doar locul noilor sale îndatoriri: Brașovul cu Sibiul.

Ce fel și-a îndeplinit Andrei Bârseanu postul de încredere pe care conaționalii săi i-l impuseră, o cunoaștem cu toții. Modul cum organiza adunările generale ale „Asociațiunii” și deștepta interesul public pentru ele, tactul și seriozitatea cu care conducea debaterile, autoritatea și avântul cu care își exprima convingerile și sentimentele în cuvântările de tot felul ce trebuia să țină cu astfel de ocazii, dădeau acestor adunări caracterul unor adevărate sărbători și mari manifestări naționale. Adunarea jubilară dela Blaj, din 1911, condusă de Andrei Bârseanu, va rămâne, în această privință, memorabilă pentru toate vremurile. Asemenea ultimele adunări prezidate de dânsul la Oradea Mare și Sibiu, marcând începuturile noii faze de reorganizare și activitate a „Asociațiunii” de care numele său va fi legat pentru posteritate, A purtat așa dar sus, tot mai sus, steagul culturii române, ca demn și vrednic urmaș al marilor săi predecesori, în rândul cărora Andrei Bârseanu s'a dus acum să-și ia locul cuvenit și binemeritat în Panteonul culturii noastre naționale.

Dar, deși și dedicase activitatea ultimilor ani cu totul „Asociațiunii”, când a venit, după zilele de entuziasm, și mărșire națională ale Unirii, opera mare și grea a înfăptuirii ordinii publice în noul Stat român. Andrei Bârseanu, din acele sentimente conducător al întregii sale vieți, a înțeles că e o datorie pentru dânsul să pună în serviciul organizării învățământului național marea și bogata sa autoritate și experiența didactică. N'a pretins pentru aceasta, posturi înalte, pe care negreșit le-ar fi putut avea, cum le-a avut atâția din cei mai tineri, ci s'a mulțumit cu un loc modest, cu postul de director regional al învățământului la Sibiu, post pe care l'a îndeplinit, ca tot ce a făcut în trdnica sa viață, cu aceeași conștiințiozitate și

devotament. N'a cruțat nimic, nici chiar sănătatea sa subredă și zdruncinată de multă vreme, ca să-și facă și aici datoria întregă, spre a vedea cât mai curând învățământul nostru organizat și consolidat. A murit așa cum a început cariera sa politică — ca dascăl în serviciul școlii române, ca luptător în ogorul culturii naționale.

Înceind aceste considerațiuni și aprecieri asupra operei lui Andrei Bârseanu făcute spre a pune în evidență, cum ziceam câteva din elementele de ordin moral pe care s'a clădit și susținut această operă, nu ne putem opri să nu scoatem la iveală constatarea ce se desprinde, în chipul cel mai firesc din ea, pentru toți cei ce o cunosc mai de aproape. Arareori bărbat, care să se fi ridicat, numai și numai prin muncă stăruitoare și onestă și prin merite reale și unanim recunoscute, la posturile și demnitățile cele mai mari și mai însemnate fără să le fi căutat, fără să le fi răvnit măcar. Și iarăși, arareori om, care, ajuns odată la astfel de posturi și demnități să le fi știut purta și reprezenta cu mai multă răvnă și conștiințiozitate, cu mai multă jertfă de sine și devotament, cu mai multă podoabă și cinste.

Pic această constatare, pentru societatea noastră de azi, pentru lincere în deosebi, un memento, care s'o ducă la concepții de viață mai ideală, asemenea aceleia a bărbatului ilustru și bine meritat, ale cărui rămășițe, tocmai pentru aceasta le însoțim astăzi cu sentimente și cuvinte de sinceră iubire și adâncă recunoștință, la locașul său veșnic din Brașov unde, lângă mormântul nemuritorului bard al imnului nostru revoluționar dela 1848, își ia acum loc și poezul care a răscolit, înălțat și entuziasmat sufletul generațiilor dinaintea războiului Unității noastre naționale cu al său plin de avânt: Pe-al nostru steag...

I. AL. LAPEDATU

NOTE BIOGRAFICE

Andrei Bârseanu s'a născut în ziua de 17 Octombrie 1858 la Dârste, lângă Brașov. El descindea dintr'o familie de preoți, buni români și creștini ortodocși cu frica lui Dumnezeu.

Școlile primare le-a făcut acolo, iar studiile secundare la liceul ortodox român întemeiat de Ion Popasu. La Viena și München a urmat studiile superioare de unde și-a luat licența în Filosofie.

Terminând studiile universitare printre cei dintâi, — a revenit la Brașov și a intrat în serviciul școlilor române de acolo.

A fost un profesor model care prin blândețe și înțelepciune a știut să-și câștige sufletele elevilor săi, cari îl respectau și-l iubeau.

Mar târziu e ales vice președinte al „Asociațiunii transilvane” (1905), iar în 1911, președintele ei. A condus „Asociațiunea” cu distincție depunând munca de titan și suflet de bun român.

În 1919 a fost ales membru al *marelui șfat național* din Sibiu, apoi senator de Alba Iulia, director regional al învățământului secundar (Sibiu). A fost și membru al Academiei Române. S'a stins în August 1922.

p o e z i e

RUGA MEA

Doamne ajută-mă.
Cobori în mine Doamne,
În fundul ce mai bate-o inimă,
Pe umbra Ta, pe glasul Tău, așine-mă...
Mai am puțin și drumu-o să mă șteargă:
Și sbuciumul, de vânt fărâmițat
Și bulgărul din uscăciunea largă
Le mântue de câte-au însetat!

Doamne ajută-mă.
Cobori în mine Doamne,
Din mâna Ta să împart aceste rânduri
Ușor răcoritoare de ochi grei.
Să simtă toți cu valul Tău de gânduri
S'a prăvălit în ele pentru ei
Din stânci, pe care, ochii lor de-au plâns
S'au dăruiț din darul ce l'au strâns!

Doamne ajută-mă!
Cobori și-ajută-mi Doamne
Să-mi strâng în palmă rămile de glie
Și să le 'mprăștii — pulbere-aurie —
Pe vânturile ce robii n'o să-i cruțe,
Pe drumurile ce nițese mânuțe,
Pe crucile surori de-aceeași cale
Îngenușchită întru ale Tale!

GEORGE GREGORIAN

PE DRUMUL SUFERINȚII

Ademenit de visuri senine, m'am tot dus
Pe drumuri prăfuite, de flori și pălămizi:
Că drumurile 's grele când nu vrei să'ți închizi
Avântul din privirea'ți ce zboară tot mai sus.

Am mers o lună, două, un an, o viață 'ntreagă,
Am mers pe jos, cu trenul spre zările visate —
Și trenurile 'mi toate sosiră 'ntârziată,
Și steaua mea polară părea mereu mai vagă.

Spre țara fericiri, chemat mereu de steaua
Norocului, cu atâtea m'am dus, călcând pe spini —
Și 'n urmă 'mi și 'nainte atâtea pelerini
Veniră — dar deodată în latură dând perdeaua —

Văzui o biată cruce și drumul neființii...
Și am rămas de atunci pe calea suferinții!

SEB. HORTOPAN

DIMINEAȚĂ DE ARGINT*)

Îmbelsugări de floare în livadă
Atârănă'n furături grei pe orice mladă...
E-atât polciu pe pajști cu ninsori
Și-atât omăt din muguri se dejghioră
De zici cum poate-o noapte până'n zori
Să cearnă-atât potmol de promorocă!...

Și apele cum dau buluc la moară
Cu-atât argint în seocuri se strecoară.
Că-s pareă smălțuite cu brocarte
Din toată Calea Laptelui, ce moare
În plâns, a logodire'n zori, departe
Prin văgăuni de codri la isvoare...

Din țareuri cu mesteacani de-afumbrire
În clinchet de tălângi ca o doamnă
Pornește șiraguri de mioare albe
Ce se preschimbă'n inșeri de lumină
Ca, binecuvântări să poarte'n salbe
Din dărnicia lui Prier creștină...

Sbucite'n vânt cu brumă'n luf de zale
Potecile din lumi patriarhale
Coboară 'n străluciri catifelate,
Cum de pe culmi din vârfuri cu crateră
S'ar scurge 'n văi părae sidefate
De lavă șerpuiind în unduere...

Și'n jgheaburi la fântâni din ciuturi grele
Cu miros și răcoare de ghizdele
Se varsă limpezimi de cer în ape
Și-azurul se prelinge viu din slavă
Să 'ntâmpine tradiții să se-adape
Și porumbelii sălbateci din dăbravă...

Și la răscruci Isus de pe troițe
Blăjii, ivit din curpeni vechi de vițe,
Așa cum: întâlnești un om în cale,
Cu brațele înșine 'n vezi pe cruce
Arată'n larg spre albele țarlale
Drumeților pe care drum s'apuce...

Și'nfiorat de-o taină fără vină
Lipsește de-un pom urechea ca'n tulpină
S'ascult cum mustul fărâșii se relevă,
Cum șipotese pe crângi topiri de soare,
S'ascult în mine cum plesnesc de sevă
Atâtea 'nmuguriri de vise 'n floare...

GABRIEL DRAGAN

*) Din volumul: TROFEE DE AUR, ce va apare în curând.

T A I N A

de LUCREȚIA PETRESCU

De data asta trebuia să-și mărturisească lui însuși umilit înfrângerea. Și ca un bolnav lucid, care își vede boala bîndu-și treptat trupul, își vedea și el — și cu zi — înfrînta voința, copleșit gîndul și răsvrătite simțurile.

Nu mai putea înțelege nimic. Avea treizeci și cinci de ani. Cunoștuse tot felul de femei, gustase tot scîmbul de amori. Nu păstra dela ele în suflet nici un fel de urmă. Abia câteva amintiri decolorate ca niște fotografii vechi. Și acum?

Mihai o cunoștuse într-o seară la o petrecere, la o familie înrudită. Era energetic fără pricină și-și plimba printre invitați surînsul crispat și o durere de cap infaptă ca un cui în tâmpla stîngă. Pătăcea prin saloane depărtându-se cît putea de muzica ce-i părea că scoate suete de pilă ce ascute fierăstrău, și de dansatori ai căror pași ciocăneau — în parchetul ei nervii lui simțitori și izbănuți ca niște antene.

Și lumina îi părea brutală iar imitațiunile femeilor cel puțin grotescă. Căută un pretext să plece și totuși ară vruț să nu-l găsească. Băuse — fără ete — câteva pahare de vin și infierăntat și singuratec se apropiase de o femeastră, înfrîmându-și abia o dorință explicită, de a sparge cu pumnul câte-va geamuri.

Apoi sînul și spatele gol al unei femei tinere au interesat câteva clipe ochiul lui de pictor. Dar n'a făcut nici un pas spre dînsa.

Și atunci a venit gazda. Ea luat surînd la braț și l'a dus într-o cameră mai intimă, unde, pe o canapea întreberne o femeie micuță răsfoia o carte.

La izbîd din prag deodată contrastul minimeii potolite, care se revărsa ca o apă dintr-o cupă într-un ugher ascuns. Și l'a răcorit fruntea un val de aer proaspăt, care venea de sus dela un ram deschis și aducea în odaie adierea rece a zăpezii.

Gazda l'a prezentat femeii, a mai vorbit puțin și apoi l'a lăsat singuri. Au răsfoit puțin cartea cu niște reduceri după tablouri din Prado și pe urmă au stat de vorbă.

Ce au avut să-și spună doi oameni cucerți numai atunci, încît spre ziua să plece cei din urmă?

Nu-și aduce amînte mai nimic din ce i vorbit. Revede însă așa de bine chipul ei abia luminat și îndreptat spre însul. Ce greu și-a stăpînit dorința să cuprindă în mâini și să-l înalțe spre ea lui ca pe o cupă! Își adună ca pe stele odorare tot ce-și amintește de dînsă.

Și vorbele ei rare și gesturile încete rochia fără o culoare definită. Apoi ziorul ghemuit sub dînsa și din care apăse — prea larg pantoful.

E aude încă rîsul. Un rîs numai al ei, în timp ce ochii rămîn tot temăni și trîști. Un rîs care se curmă brusc, tăiat parcă de un gînd, care o ține.

În sfîrșit îl fermecase tot ce era al ei, tot ce pornea dela dînsa. Și numele „Ania” îi plăcuse și-l repeta mereu în adămintător ca o mîngăiere. Și se aștepta respus de bine cu dînsa în odaia ei, unde geamul deschis și caloriferul încrucișau undele de căldură și răcoare.

Apoi gazda binevoitoare și complice i trimise acolo în cameră o gustare și o companie. Și în timp ce Ania — distrată și răcoasă un fract, Mihai însetat a băut

sticla toată. Dar era amețit mai dinainte.

Tot el a dus-o acasă. Și în poarta casei ei, după ce s'au despărțit și Ania a dispărut după ușile închise, cînd a rămas Mihai pe trotuar în fața ferestrelor ce se luminau pe rînd, i s'a părut deodată că-i atît de singur! Așa de greu s'a îndepărtat de acolo, că îndată înspăimîntat a întrezărit primejdia. A simțit că-l așteaptă un fel de robie, de subordonare a ființei lui către o altă ființă necunoscută în ajun.

Și nici nu-l ademenea să încerce o liberare. Aniei îi cunoștea numele, aproximativ vârsta și înțelesese că fusese nu de mult măritată, dar acum se despărțise.

Au trecut câteva luni, Mihai își trece zilele pline sau goale, fericite sau nefericite, după cum Ania a vrut sau n'a vrut să-l primească, a fost afectuoasă sau distrată, rece sau binevoitoare. Căci Mihai nu i-a cerut nimic mai mult, nu a îndrăznit să-i ceară. Și toată mulțumirea, toată fericirea lui acum sînt un dar pe care Ania într-o zi binevoeste să-l dăruiască și într-altă zi nu binevoeste.

Totuși nu pare o cochetă, care s'ar juca cu dînsul. Mihai simte, uneori e sigur chiar, că și dînsa îl iubește. Ce o face să fie rezervată și misterioasă nu poate înțelege, cum nu înțelege nici viața ei așa de singuratică.

Nu a întîlnit încă pe nimeni la dînsa. Cînd îl primește, o găsește întotdeauna în aceeași cameră, ghemuită cu o carte pe divan, sau pe blană în fața focului. Își înalță spre el capul, trupul abia împlinit de adolescență. Și stă de vorbă sau tac amîndoi. Și ceasurile trec mîmănat.

Dela o vreme însă Mihai își schimbă firea. Patima lui răsvrătă zguduie puternic trupul și leprins cu castitatea asta prelungită. Devine violent, bănuitor, brutal. Limbajul prietenos și curtenitor e acum aprins. Și făcerile sînt enervante.

Apoi și mîndria lui de vechi cuceritor sufere și se năruie toată. Acum — ca un adolescent — cerșeste, imploră: și Ania — cu aceiași ochi înspăimîntați, cu aceiași gură mîcîută, care și-a pierdut acum surînsul — refuză, refuză și numai rar îl mai primește.

Mihai se sbate în întuneric. Sînt zile în care ochii, mișcările, trupul Aniei îi spune limpede că și ea îl iubește.

De ce atunci sălbatică și înspăimîntată se dă în lături de cîteori are dînsul o vorbă pătimașă, un gest mai prețios?

E femeie. În scurta ei căsătorie a cunoscut totuși dragostea. L'a rămas o așa de urată amîntire? Nu e de crezut. În odaia ei Ania păstrează — între alte fotografii — chipul de netăgăduit frumos al fostului ei bărbat.

Îl respinge dintr-o exagerată cinste? Nu-i posibil. Vorbeste întotdeauna cu atîtă îngăduință de libertatea dragostei.

E un calcul? Vrea să fie femeia, nu amanta lui?

Era prea amoretat Mihai, ca să stea prea mult la gînduri. Și-a învins cele din urmă sovăeli și corect l'a cerut mîna.

O clipă a crezut-o puțin nebuună. Altmîntrelea nu și-a explicat desnădejdea și totuși încăpătînarea cu care l'a respins. Na dat nici un motiv. Dînsul a stăruit, s'a rugat a chinu-l-o. A plecat apoi furios aproape insultînd-o.

A cercetat, a pîndit dar n'a văzut de

cît pe doctor intrînd de două ori la lînsa. Și Ania nu-i bolnavă, o știe. Dar și doctorul e bătrîn ridicol. Nu e cu putînță.

În orice caz s'a hotărît să plece. Altmîntrelea face într-o zi o nebuție. Prin creier îi scapă vedenii scurte: răpiri, silurii, omoruri. L'a urmărit și gîndul sinuciderii.

Trebuie să plece. Își vinde grăbit tablourile, își adună bani și-și scoate pasportul. Nu se mai întoarce în țară de cît vindecat complet. Pînă atunci își trudește pe cît poate trupul toată ziua în curse inutile, iar seara se amețește regulat cu un vin prost și o femeie luată la întîmplare.

La Ania n'a mai fost, dar crede că zvonul plecării și a vieții pe care o duce a ajuns și la dînsa.

În ziua plecării însă, cu valizele făcute nu și-a stăpînit dorul s'o mai vadă odată.

Nu era în adevăr acasă sau n'a vrut să-l primească?

Mihai umînt și mînios i-a lăsat o carte pe care i'a scris câteva vorbe: „Venisem să-ți spun, că n'ai să mă mai vezi vreodată. Ai crezut înutil un rămas bun? Cu atît mai bine”.

S'a întors scărbit acasă și — lungit pe o canapea — ca să-l treacă cele câteva ceasuri pînă la plecare, — fuma și bea pe rînd, scuipînd restul țigării și vorbe de ocară trimise în gînd Aniei.

Atunci a auzit soneria și apoi o bătaie ușoară.

De ce a ghicit numai decît că-i dînsa? Și de ce el, care în vremuri răsese de toate exagerările mîdicule de dragoste: de cum a văzut-o, s'a prosternat umilit și i-a cuprins plin de rîmăscări picioarele.

N'a întrebat-o nimic. S'a mulțumit s'o aibă, s'o simtă în brațe. N'au schimbat nici un cuvînt. Ania — fără grai — i s'a dat toată.

Firește, că a doua zi, cînd atunci abia l'a lăsat-o să plece, a desfăcut fericit geamantanul și a pus pasportul în sertarul mesei.

Din noaptea aceea păstra amîntirea unui trup gingaș și fluid parcă, pe care-l ținuse atîta de strîns ca să nu-i scape! Și apoi mai tîrziu spovedania lui. Mărturisise toată ticăloșia zilelor din urmă, toate învinuirile, pe care i le adusese. Și nu a băgat de seamă, că el a vorbit singur Ania a rămas tăcută mai toată vremea. Tăcută și cu aceeași umbră de teamă pe chipul cuprins în sfîrșit în mâinile lui.

De a doua zi Mihai fericit și sigur de fericirea lui, vrea să-și întocmească o nouă viață alăturînd bine înțeles de a lui și viața Aniei. Îndepărat — firește — proiectul călătoriei.

Afară numai, dacă nu l'ar însoti și dînsa. De ce nu? E liberă, e singură, cîci mama Ajei care-și potrece toată vremea între icane și biserică nu-i e nici tovarășe nici piedică. Și o călătorie cu dînsa, ce lucru minunat! Ar fi împreună toată vremea. S'ar cunoaște bine, s'ar pătrunde sufletește.

Și la cea dintîi revedere îi propune încîntat. De ce refuzul ei hotărît și totuși nemotivat?

Și nu e singura amărăciune a lui Mihai. Îi pare că Ania cucerită, trebuie totuși recucerită de fiecare dată iarăși. Ce rost mai au veșnicile temeri? Parcă și-ar lua înapoi întotdeauna darul minunat al ființei ei.

Căci e unică Ania. Din toate femeile

cunoscute până acum la fermecat vre-una atâta? Și au fost destule: candida sau pasionate, naive sau curtezano meștere.

Acum Mihai nici nu le mai deosebește una de alta. Toate spuneau aceleași vorbe, schițau aceleași gesturi. Ii pare acum că toate aveau același chip.

Ania se deosebește așa de mult de ele! Se deosebește sau le-a intrupat minunat pe toate, nu-și explică bine, dar vede că nici una nu l'a înălțat atâta ca femeia asta gingașă și timidă, care amesteca atâta de bine rezerva ei neînțeleasă cu o risipă de patimă desnădăjduită. Poate că și sufletul lui de artist e robit de chipul ei suav de precistă perugină, de delicatetea membrilor, a gesturilor, a vorbelor ei rare. Ori cum trebuie să-și mărturisească că pentru el acum Ania e singura femeie.

Și lupta mereu s'o cucerească complet, să n'o piardă, s'o simtă întreagă a lui; cum simțise pe alte femei pentru care nici nu luptase atât.

Dar mereu înfrânt se zbate în gol neînțelegându-i purtarea. De ce-i atâta de răbdoare astăzi și atât de rezervată mâine? De ce adesea nu-l primește? Nu da explicații clare, pretextează o indispoziție: se vede bine că minte și că suferă că minte...

Sau uneori făcerea ei mai misterioasă, mai mincinoasă decât vorbele!

Și dacă Mihai autoritar se răsvrătește, cercetează: — n'o mai vede zile deiarându-l, ca mai târziu — timid — cu teama aceea nelămurită în ochi, să-l primească iar.

Într'o zi — n'o văzuse aproape o săptămână — o găsește Mihai ca întotdeauna pe blană în fața focului. Și l'a întâmpinat cu aceeași privire de rugămintă mută: să n'o întrebe.

Dar era prea furios dânsul. Și toate învinuirile și mustrările lui le-a primit Ania întâi cu resentiment; apoi — când violența lui l'a făcut brutal aproape, ea tot tăcută a trecut în camera de alături și-a încuiat ușa. Dar n'a protestat, nu s'a desvinovățit cu nimic, nu l'a adus nici un motiv oricât de idiot și de neverosimil.

De ce tăcerea asta? Să-i fi spus orice, să fi mințit ca orice femeie. Sau mai bine să-i fi potolit mânia lui ca atunci în ziua, când s'a țărât binisor și și-a pus obrazul pe genunchii lui, pe palmele lui inferbântate. Și a simțit pe palme căldura lacrimilor ei. Na a vorbit nici atunci însă, nu a încercat să se apere. Dar și lacrimile sunt un argument, când nu sunt o minciună.

Dar în sfârșit de ce ar minți Ania? Ce are de ascuns? Ce taină?

Mihai răscolește cât vrea prin sertarele ei neîncuiate. Răscolește cât vrea în trecutul pe care i-l povestește dânsa zi cu zi. Și cunoaște copilăria, adolescența, tinerețea ei singuratecă. S'a familiarizat perfect cu toate chipurile din fotografiile de pe masă. Iată o femeie tânără în costum de Arleziană. E mama Aniei — franceză din Provence. Altfel chip ce seamănă mult cu al Aniei: o soră mult mai mare călugărită în Franța. Un tânăr într'o uniformă străină: fratele ei mort pe Marna.

Influența mamei călăuzise cele două vieți. Pe Ania — tatăl ei înspăimântat și trezit — o sustrăsese autorității mamei, stranie și catolice. Și Ania acum spune că-i pare rău câte odată.

Un bărbat între două vârste cu o privire și o mustață cuceritoare. Același bărbat gârbovit pe un baston și îmbătrânit deodată: Tatăl Aniei. A murit de un accident, care semăna mai mult a sinucidere, în timpul divorțului Aniei. De ce oare tatăl care rezistase la

două lovituri mai grele — murise un frate și o soră mai mică a Aniei — să-l fi doborât a treia? Și care a fost oare adevărata pricină a divorțului?

Iată în sfârșit pe fostul bărbat al Aniei. Într'o haină de vânatoare surăde cânelui culcat la picioare.

Vremu brutal de sigur. Uite ce maxilar feroce! Alături de fănta asta așa de fină și gingașă. De câte ori atinge cartonul fotografiei simte Mihai în degete nevoia să sfășie. Dar cu câtă plăcere ar sfășia pe omul, din portret, care a avut întâi pe Ania în brațe! Și mai ales când bănuiește, că Ania cu tot divorțul l'a iubit, îl mai iubește poate.

Și el bărbatul?... Dar e neîndoios, că și el o regretă, că o iubește încă. S'ar putea altfel? Se găsește o femeie cu care s'o poți înlocui? Și el a pierdut-o dobitocul!

... Nu se mai revăd oare acum de loc? Și care să fi fost pricina despărțirii?

Zadarnic întreabă, cercetează, își chinuie amanta. Ania își strânge buzele și închide ochii înspăimântată. Dar ce orori au putut să vadă ochii aceia, de au păstrat încă privirea încărcată de veșnică teamă?

Și din zi în zi devine mai amoretz și mai exigent. Ar vrea să trăiască alături de dânsa toată vremea, ca să fie sigur, că-i aparține numai lui — cu gând cu trup — întreagă.

Aiurează toate exagerările de dragoste, de care răsese în vremuri și nu mai visează decât o contopire desăvârșită a ființelor lor. E firesc să reînceapă propunerile de căsătorie.

Ania se zbate mereu. Refuză, primește, amână, se reculege. A îngăimat toate pretextele și acum pare abătută, să mai lupte. A zis că primește și pe urmă ușa i-a fost închisă o vreme. Și Mihai — ațâțat, umilit — scârț, telefonează, vine în fiecare zi zadarnic până la casa dânsiei.

Dar scrierile rămân fără răspuns, telefonul a amuțit și în ușă îl întâmpină aceeași bătrână servitoare-ingrijitoare, care prin ușa abia întredeschisă, îi vestește că cențița e bolnavă. Și e neîndoios că minte!

Amantul se revoltă, amenință, pândește seri deiarându-l. O zărește pe Ania într'o zi cu mama sa în mașină. Mințise că-i bolnavă!

Apoi altă dată, întârziat așteaptă în fața casei cupeul demodat al doctorului.

Și dacă totuși este... De ce nu-l lasă atunci s'o vadă? Așa de fericit ar îngrijii-o! S'ar sta toate nopțile la căpătâi. De ce se ascunde și nu-l primește? Ce rost are misterul asta?

Il torturează bănuielele iar. Nu e bolnavă. Când a zărit-o în mașină nu avea chipul unei femei care a zăcut. Atunci ce caută doctorul noaptea?

Dar dacă doctorul și dânsa... Femeile sunt ticăloase. Mint cu o ușurință! Și nu numai vorbele lor mint dar și faptele și gesturile și înfățișarea. Ania a mințit și dânsa. Sigur că e amanta doctorului sau a altcuiva. Și minte pe Mihai și pe celalt pe rând.

Și acum când Mihai cinstiț o cere de nevastă, nu știe cum să țasă din încurcătura asta.

De ce s'ar mărita — firește? E atâta de comod, să fi liberă, să schimbi ori când amantii!

Cine știe și divorțul dânsiei, ce pricină a avut? L'o fi torturat îndeajuns și pe dânsul: bărbatul acela al cărui portret îl păstrează încă Ania.

Dece îl păstrează? Dacă îl mai iubește nu trebuia să-l părăsească. Ce cusur l'a găsit și lui?

Vede chipul frumesc al bărbatului din fotografie și în loc de gelozia de până

acum, simte un fel de milă frățescă. Dar cu Mihai nu merge. N'a fost până acum niciodată o jucărie cu care să se distreze o femeie o lună, două. Dacă nu-i deschide ușa, are să spargă geamul și poate puțin și capul slujnicei aceleia ipocrite, care-i ține drumul: și tot are să intre.

Și-a făcut ce hotărîse. În odaia Aniei înspăimântată a intrat într'o seară cu pumnul săngărând sub mătusa sfășiată. Și brutal a cuprins-o în brațe.

Spaima de adineauri, vederea sângelui, care-i pune boabe roșii pe rochia albă, l'au dat Aniei criza aceia?

Mihai o simte înțepenindu-i în brațe. Îi vede ochii albi și răsturnați în orbite și sărutul lui se îndepărtează scârț de gura strâmbată groaznic, care-și arată gingișele albe și înspumate. O cheamă o zguduie, dar Ania nu-l aude, nu simte și tot mai înțepenită își răsucește membrele și trupul în contuziuni grețose de parașă stricată.

Mihai — înebunit nu-l mai poate sustine trupul greu, care lupta parcă cu toți mușchii — să-i scape din brațe.

Și prăvălită jos Ania își continuă svârcolirile și spazmul. Ce caricatură groznică a precăstei perugine se făcuse acum pe scânduri? Ochi înjecțai de sânge, gura strâmbată și plină de bale... Și trupul așa scilod și răscutit e același pe care Mihai l'a strâns de atâtea ori nebul în brațe?

N'a mai putut-o privi. I se părea că și trupul lui tremură și cere, să se sbuciume la fel cu al femeii prăvălită jos, și înspăimântat și desgustat a năvăli afară.

Abia a doua zi l'a cuprins renunțarea, că n'a chemat pe nimeni, că a lăsat-o singură svârcolindu-se pe covor în fața focului.

Dar a doua zi Mihai era în tren. Noaptea nu prea știe nici dânsul cum o trecuse. A cutreerat, se vede toată vremea năuc stradele, oprindu-se în răstimpuri și hând însetat la orice local îi iese în cale. L'a întâmpinat spre ziuă un prieten. L'a văzut fără pălărie cu mâna însângerață și l'a dus docil acasă. L'a spălat mâna, l'a răcorit capul...

Și-a adus Mihai aminte. Și atunci n'a mai avut decât un gând: să plece. Nu-și putea închipi cum ar mai putea o vedea, nici că locuind atâta de aproape s'ar putea să nu o mai vadă. Și atunci a pus între el și dânsa piedica despărțirii.

Avea pasaportul în sertarul mesei. Cu puțini bani și fără bagaj s'a urcat în cel dintâi tren care-l scoțea din țară. Și abia după ce trecuse granița s'a gândit și s'a îndreptat spre un sătuc din Bretagne unde mai fusese în vremea.

Luni de zile a trăit acolo singuratic. Se istovea muncind, mulțumit totuși că poate să muncească.

Aniei nu i-a scris niciodată. Nu gasesc ce să-i scrie. Nu mai avea pentru ea acum decât meli. Dragostea toată pierse onorată de desgustul înfățișării ei atunci în spazmul care o degradase. Și parcă nici nu mai putea să-și mai aducă aminte de Ania dela început. În totdeauna vederea aceea groznică îi alunega din minte chipul gingaș, cu ochii temători și triști. Și în patul lui stîngher ades îl turbura visele și-l înspăimânta somnul.

Apoi s'a mai liniștit și n'a mai fost atâta de singur. O noră a gazdei lui — bălană văduvă de pescar, cu un chip cioplit aspru în lemn — vine în fiecare seară și se alătură de dânsul în patul acela încăpător și închis ca o câmară. Și Mihai nu pare desgustat de trupul cîlănos, care-i aduce în vismintele as-

POVESTEA BARDULUI

de N. DRAGHICESCU

Și când zorile își destupară iar izvoarele trandafirii și lumina gâlgăi proaspătă, frumosul bard păși sprinten peste hotar. Crinii scăldați în lacrimile văzduhului răsăreau din verdeața câmpurilor ca niște domnițe albe și minuscule, ieșite din bae cu trupurile fragele, de de apă. Și grăul își legăna în mângăierea vântului pletele de mătase, preparate cu albastrele, iar prin văzduhul împede abiteale pluteau ca niște căzușe mitite de aur, încăroate cu miere.

Dar pe câmpiile largi, unde brăzdalele sclipitoare despicau felii uriașe de lut, bulgării negri și grasi se dospeau la sudoarea frunților omeniești. În sfârșitul usturătoare ale harapnicilor norodului de brațe își istovea vloga mușchi, ca să smulgă pământului roadele dulci, pe care răcoarea ploilor și zămetul soarelui pentru alții aveau să le macă. Și în depărtarea viorie mijecau zăburile cenușii ale cetăților de piatră, văzduhul invite de lumina cerului și de frăgeziimea aerului, — mohorite spelunci, cui-șarite în nemărginirea făpturii. Și de pe pământ se ridica, odată cu mireasa, florilor și cântecul păsărelelor, ducearea păcatului și bocetele suferinții.

Cu degete de vis frumosul bard înfioră gardurile plâpânde ale lirei, de pe care zbură un stol nevăzut de note duioase, ca niște fluturași cu aripioarele de argint, ciocnindu-se prin văzduh. Și totodată glasul se revarsă ca un izvor limpede și răcoros și amândouă cântecele împleteau, urcându-se ca două mâini împreunate pentru rugăciune, ca două asărele îndrăgostite, urmărindu-se în zbor.

Ci din slava cerului privighetorile ferocitate se coborâră pe-aproape să asculte cântecele străinului și în luminășuri iviră ciutele sălbatece, pironind cu ochi tainici și negri, ca întunericul corbilor, pe pribeagul roboritor de suflute, norodul ridică priviri aiurite, umerii înproviați prinseră să se îndrepte, fețele se lumineze, un fior dulce lunecă prin pururile amortite până la nesimțire, între zidurile de piatră ale cetăților, oamenii — ridicându-se pe genunchi în laștina murdarelor lor vieți, unde bălăceau de veacuri — fură cuprinși de ne-

bunia fericirii și se aruncară unii în brațele altora. Zi și noapte alerga fără încetare bardul și cântecele lui împleteau o lume de visuri, o viață de bucurii, pe care norodul, ghemuit în băltoaca lui de păcate și de suferințe, sfășiindu-se pentru cucerirea plăcerilor, sau putrezind în gunoii acestora, nu ar fi putut-o descoperi niciodată.

Dar sus, pe vărfurile stâncii pleșuve, care împinge ceral la Apus, pe când la călcăiul ei de piatră marea se zvârcolește, răcnind cu turbare, în castelul negru și singular ca o stafie, puternicul crai rauji în barba-i stufoasă și trimise un stol de călăreți aprigi, care prinseră pe frumosul bard și-l aduseră la castel.

— Cine ești tu și pentru ce mi-ai călcat hotarele și mi turburi împărăția? — Iar bardul răspunse, — pe când chipul îi strălucea ca soarele, luminat dinăuntru de o fericire fără seamăn: „Eu sunt cântecul de iubire și de speranță care cutreeră rămantul, aidoma cu o făclie ce aleargă prin noapte. N-am venit să mă ating de bogățiile tale: păsările văzduhului îmi aduc de mâncare și izvoarele pământului îmi astămpără setea: iar când dorm, îmi sprijin capul pe o brazdă de lut și cerul mă învește cu macatul lui de azur, presărat cu stele. Brațul meu este brațul poporului: fiecare a pus în el câte un mușchi, câte o fibră, care tresare, când mâinile mi-alunecă dealungul coardelor vrăjite. Și picioarele mele sunt picioarele poporului: cu ele voi alerga zi și noapte, risipind comora mea de cântări. Iar glasul acesta al poporului este: cu el voi striga, voi plânge și voi râni, ca să infricoșez păcatul, să izgonească suferința. Și ochii mei tot al poporului sunt: cu ei voi sfredeli toate tainițele împărăției, ca să descopăr durerile și fărâdelegile toate!”

— „Lasă-mi norodul în pace: să mă mai cântă!” se încrunță craiul cel negru: „Iar frumosul bard, înălțându-și ochii spre cer: „Mi se stinge sufletul de durere să-l părădesc!”

Și porni la vale, însăclând vîers de foc, de părea că stă să-și dea sufletul cu fiecare notă. Dar la o răspântie, un pâlce de călăreți învalți în fier îl ajunse

din urmă și-i tăiară amândouă brațele, tocmai din umeri. Frumosul bard nu scese niciun țipăt de durere, dar privindu-și lira prăbusită în țărână, pe care nu o mai putea ridica, să-i mângăie plâpânde strune, plânse mult... mult... Iar în castelul întunecat și tăcut ca o peșteră a morții, un hohot de răs sparse liniștea friguroaselor săli. Și bardul porni mai departe, și glasul lui răsuna acum de două ori mai puternic și mai duios și cântecele bardului curgeau sprintene și vicioase ca rotopul păraelor pe povârnișuri, duioase ca trilarile pasionate ale cicărliei, sonore ca un cor de trâmbiți, năpraznice și amenințătoare ca talazul ce vine, răscolat de vijelie, să spulbere din temelii stăvilarele. Dar într-o bună dimineață niște zbiri îi rețezară picioarele din solduri și-l lăsară într-o margine de drum, zvârcolindu-se în sânge. Acum bietul cântăreț nu mai putea umbla, firește, printre norodul lui drag, dar glasul lui, biruind suferința, cânta înainte, fără de răgaz, răscolind sufletele și înălțându-le. Pânăce într-o zi craiul trimise de-i smulseră limba din gură și cântecele frumosului bard de odinioară amuțiră pe veci. „O, dacă mi-ar lăsa Dumnezeu numai ochii, să pot privi așa toată viața lumea asta pe care am iubit-o atât de mult!” se gândea bardul. Și întunecat crai, venind el însuși să-l vadă și infricoșându-se de ochii bardului, care răstrângeau parcă sclipiri din aită lume, puse de-i stinseră luminile dragi. Și ca să nu-l mai frământă vreodată grija pribeagului, dădu poruncă să i-l aducă sus, în castel.

Astfel ședeau într'un asfințit de seară pe creasta unui zid al castelului mohorât: bardul ciopârțit de brațe și de picioare, cu limba smulșă și ochii scoși, și craiul cu barba stufoasă, în a cărei infricoșată noapte licăreau cărbunii aprinși ai ochilor. Deodată la poalele muntelui se întei zgomot mare și în curând o frământare năpraznică înecă de jur împrejur ținutului. Năvălea poporul, călăuzit de amintirea frumosului bard, ca de un arhanghel al dreptății, să spulbere cuibul năpărcilor la care se închinase. În locul celor două brațe, pe care le crezuse rețezate cu o lovitură de secure, craiul înghețat de spaimă vedea acum ridicându-se asupra-i puzderie de brațe vâjnoase și picioarele bardului, asvârlite într'un șanț, orcau acum, înmulțite fără de număr, spre castelul întunecat; glasul poporului, pe care-l scotise smuls odată cu limba pribeagului, răsuna dintr'o mare de piepturi; iar ochii norodului, mai mulți decât stelele cerului, îl dogoreau de departe cu flăcările lor, pe care cântecele bardului le aprinseseră odinioară. Și marea — înfrățită cu oamenii — urca și ea în flux întăritat, să înghită în lacomii pântec castelul cel Negru...

un miros acru de pește și de cănepănă putită.

Primește — cu aceeași sănătoasă foame — mâncarea ei simplă la prânz și la cina ei mângăiere seara. Și îi convine vremea viața asta de primitivă frugalitate.

Dar într-o zi o femeie elegantă zărită într-o mașină îi însămăntează în suflet, iar dorul vieții de altă dată.

Și se întoarce la Paris. Într-o cafea într-o seară, a tresărit auzind vorbind românește și a întins lacom mâinile spre teancul de gazete vechi din urmă. Le-a răsfoit înfrigurat, cu mâinile tremurătoare.

Nu-l interesa deloc politica nici celebritățile și țiri de pe acolo. Iar despre Ania dădea bine seamă, că nu poate găsi nimic în gazete.

A găsit totuși. Într'un jurnal vechi de zece săptămâni pe pagira din urmă, citit invitația la parastasul de nouă zile al Aniei moartă într'un accident. Accident să fi fost?

Cu capul pe gazete, Mihai a plâns

întăia oară. Nu-i pasă că lumea din jur îl privește. Inecat de remușcări, el vede ochii triști, gura micuță, care nu vrea să spună și care la sfârșit strămbată, înspumată și-a spus totuși taina dureroasă. El a silît-o, el!

E prea violent ca remușcarea-i să fie potolită, suferința — resemnată. Își mușcă pumnul, rupe gazeta și năvălește gemând afară. Il urmăresc câțiva inși din jur — patronul, Mihai îl bruschează — satisfăcut că poate să lovească. Își descarcă astfel prisosul de durere ce pareă nu-i mai încăpea în suflet.

Intervin atunci agenții. Nu dă însă explicații și doarme istovit într'un arest. A doua zi e frânt ca după o zăcere. Dar mirat vede totuși, că nu-și mai regăsește durerea intensă din ajun. În suferința și remușcarea lui — acum când lucid se examinează — găsește amestecat și un sentiment abia precis de liberare.

Acum nu-l mai împiedică nimic să se întoarcă în țară.

LUCREȚIA PETRESCU

M I C S A N D R A

de MARIA COȘOIU

— „Așa este cumătră... s'a schimbat mult Smaranda noastră. S'a făcut mai frumoasă și... parcă și mai veselă. Văzând-o ai zice că aproape a uitat de moartea lui Dumitru, sărmanul!... și ce moarte!

Astfel grăiau, două cumetre, așezate pe prispă a casei alăturată cu casa Smarandei, „floarea satului” cum i se zicea, atât erea de dragă la toți.

Dar ea nu aude nimic! Un singur gând o munceste. Iată-o! Iese repede din casă, purtând ceva înfășurat subțioară. Deschide poarta; nu se uită, nici în dreapta, nici în stânga. Merge drept, pe ulița ce duce în pădure.

— „O văzuși cumătră?... iar a plecat și așa, cam în toate zilele, pe asfințit de soare, se duce tot pe drumul ăsta! Eh! dar lasă cu aflu eu! zise cea mai vârstnică și adumbrindu-și cu mâinile ochii ce nu mai puteau zări așa bine în depărtare, o urmări până când...”

Smaranda, ajunse la poteca ce ducea în pădure. Se uită pe furis înapoi, să vadă de nu cumva o zărește cineva și intră în pădure.

Copacii înalți și puternici îmbătrăniți de vreme tresăriră când pasul ei ușor, se afundă în asternutul frunzișului roșiatic. Pădurea tăcută îi e prietenă, Cărarea, e cunoscută numai de ea. De atâtea ori doar, a străbătut-o!

Frunzișul se rărește și pământul moale încă, de ploaia deasă din noaptea trecută, poartă urme de pași mari. Smaranda, se oprește ca și împietrită. Urme pe poteca ei? Cine oare?... dar nu... n-î se poate. Cu greu își porneste picioarele, greu e și gândul ei.

Un fluierat prelung ca un suspin înăbușit... Apoi un glas sfîcș întrebă:

— „Tu ești, Dumătre?”

— „Eu, Smarando... și printre crengile des împreunate își făcu loc cu patul pustii, un tânăr înalt, voinic... dar trist... trist, de văzând-l, te cutremuram.”

Căzură, unul în brațele celuilalt, fără a-și spune vre-un cuvânt.

— „Dar, ce ai tu Smaranda, surioara mea? Dece îți tremură tot trupul? Oare mi-ai aduci vreo veste rea, de acasă? sau ești bolnavă?”

— „Nu Dumătre! pentru tine tremur, numai pentru tine!”

— „Pentru mine? N-î vezi că sunt sănătos, de așa rupe piatra în mână și... Dar ochiul lui caută îndurerat... numai vorba e altfel.”

— „Am văzut urme pe poteca mea. Urme de pași... te caută potera, Dumătre! și plângând își infundă capul, în umărul voinicului.”

— „Cine crezi tu că se mai gândește la mine? Cine mai bănuiește că Dumitru trăește, ascuns în desisul pădurei... hrana lui fiind frunzișul și prietenia lui, fiarele sălbatice?”

— „Oare, nu tu ai auzit cu urechile tale, când bunicii lui Niculăiță au spus că omul pescuit în ăzrul dela Verești, sunt eu și nu tu ai plâns în fața lor și a celor mulți adunați acolo, plâns de bucurie, că nu era fratele tău cel pescuit și mort?”

Știa bine Smaranda, că fratele ei Dumitru avea dreptate... dar ce simțea ea era ciudat... și toate astea din noaptea, când Dumitru s'a furișat în sat... îl rodea dorul, să vadă pe maica lui și pe Smaranda. Ea nu era culcată. Seda cu capul în mână, la lumina focului din vatră ce încă mai pălăia, iar mama ei seșea întinsă pe pat și lacrimile îi

udase podul palmei. Ea credea că flăcăul ei iubit, era într'adevăr mortul din ăzrul... numai Smaranda i-a spus altfel... să-i mai lungescă amarătele de zile, cu nădejdea că într'o zi... Dar... un ciocănit ușor în ușa...

Smaranda, ca năluca se ridică și deschide ușa... Nici Dulău nu a lătrat... Și de atunci trăește numai cu teama, că cineva poate l-a văzut, că noaptea ochiul răuvoitor, pătrunde totul.

Și toate astea, numai din nesocotința ei! Dintr'o glumă.

Cade zdrobită pe trunchiul trăznil delă picioarele ei; prinde mâinile lui Dumitru, și i le sărută.

— „Numai eu sunt de vină, Dumătre!... și-ți jur, că i am asvârlit micsandra lui Niculăiță, numai așa... să-mi răd de el... că prea se uita mereu la mine și în horă numai lângă mine se prindea.”

Dar inima Smarandei bate cu putere. Spus-a ea oare adevărul? În răs i-a asvârlit micsandra din păr... sau...

Nici nu aude, când Dumitru îi răspunde: „Tu ai asvârlit-o în răs, dar el nu a înțeles șaga... a înțeles cum i-a fost bine... el, fecior de moșneni cu stare... iar tu... fata lelei Ioana, miere vrednică, cu cinste și crezământ în Dumnezeu... dar săracă... stâlpul ei, brațul vânjos al flăcăului ei.”

Uite parcă văd și acum!... când Lam omorât!... Își acoperă cu mâinile ochii, și un tremurat adânc, îl zguduie întreg.

Se întorcea acasă, călare pe Suru... mergea încet... și cânta... cânta... dar când își aduce bine aminte, cântecul lui, era mai mult a jale! Fusese la vânătoare și avusese noroc. Impușcase tot ce-i esise la pază... de parcă nu era semn bun! Își umpluse sacul... ce bucurie era să fie acasă...

Când să se apropie de colnic, aude strigând: „scăpați-mă... scăpați-mă.” Dă pînții lui Suru, care speriat și el, cât ai clipi din ochi și ajunsese acolo unde... Dumitru se scutură ca răscelbit de friguri.

— „Nu te mai gândi, Dumătre!”

Nici sărătura fiarei, asupra pradei, crede el că nu e mai ușoară, decât a fost sărătura lui, când a recunoscut, după basmaua roșie ca macul involt, că era Smaranda. Gleante nu mai avea. A scos cuțitul dela brâu și l-a înfipt. Nu știa cine e bestia care... dar când s'a rostogolit înecat în sânge... a văzut doi ochi ca întunericul de negru... l-a privit cu ură, apoi l-a închis. Atunci a recunoscut el pe Niculăiță... fratele lui de cruce... cel mai bun prieten al lui! A luat-o ca un nebun la goană... și când nu l-au mai dus picioarele, a căzut jos... iar când a deschis ochii, și-a dat seama că ajunsese în inima pădurei, acolo unde mai nimeni nu cutează să pătrundă.

— „Mărșavul! m'a pândit când coboram vâlcea. Mă trimisese maica cu de ale mâncării pentru lelea Saffa... ca nu mai ridicase capul de pe pernă, de când a culcat la pământ, pe Anuța.”

— Te-am prins vrăjitoare! îmi zise el întinzându-mi mâinile. Eu îi dau mâna dreaptă. El vrea să-mi prindă și cealaltă. Eu dau să mi-o trag. El mă ia în brațe. Eu mă smucesc...

— „Crezi tu că am uitat de micsandra ce mi-ai asvârlit-o? Uite-o... o păstrez așa uscală... și acum vreau și pe tine să te țiu strânsă...”

Eu strig... el îmi prinde cu o mână gura... mă sărută... apoi mă trânti în iarbă... Nu mai știu nimic. Când m'am

deșteptat: era noapte și maica plângea la căpătâiul meu.

Cu ochii închiși, ea rămăsese așa ca și zidită. Îl vede pe Niculăiță... ce ochi avea... când se uita la ea! uita totul... dar sărutarea lui! Sub cămașa de borangic fin țesută, sânul ei se ridică, parcă speriat de ce simțea.

Dumitru o privea aiurit, deși scâmb și pușca din mână. Înțelese adevărul, groaznicul adevăr.

Cu glasul pierdut, întrebă: „Lai mai văzut de atunci?”

Ca în vis, Smaranda, îi spusese, cum într'o zi, când ea se întorcea dela isvor cu urciorul plin, l'a găsit mângâind pe Suru ce păștea iarbă, în ograda lor.

Când l'a văzut a dat un țipăt, de tot satul, a eșit în uliță și urciorul l-a căzut sfărâmându-se în bucățele mici.

— „Nu te speria de mine, Smaranda! m'am făcut sănătos și am venit să te cer mamei tale... vreau să-mi fiți nevastă... și în locul lui Dumitru...”

— Ești afară! căine blestemat!... iar el de groaza țipătului ei... a eșit, furios pe poartă.

Vino cu mine, Dumătre! nu te mai las aici. Întâmplă-se orice. Un foșnet puternic o desmeticește. Crengile, îngrozite de furia celor ce le dă la o parte, trosnesc ca aprinse.

— Ah! tu erai? suflet negru! zise Smaranda, acoperind cu țuțea cu cerpul ei, pe Dumătre.

Trage acum în mine!... dar lasă fratele să-mi trăească... apoi să bei tot sângele meu, ca să-ți astâmperi setea de ură.

Urmă apoi un holot de răs ciudat... ca de monstru... dar atât de îndurerat, că pădurea își clătina frunzișul, sfioasă.

Niculăiță, aruncă pușca din mână și făcu semn tovarășilor înarmați să se depărteze.

Rămase apoi, cu ochii ațintiți asupra Smarandei. În ea, vedea imaginea vie, a frumuseții, a cinstei, a credinței, și a iubirii de mamă și frate. Toate frământările lui de ură și răzbumare, se topiră în patima lui cea mare, pentru Smaranda cea mândră și frumoasă! O părăsire de sine, îl făcu bun, așa cum îi era firea. Căzu în genuchi.

— „Iertați-mă!... dacă nu, faceți cu mine ce voțiți, numai lăsați-mă iubit, să vorbesc.”

— „Iubirea ce port în inimă, de când am cunoscut-o pe Smaranda, este mai mare decât voința mea. Nu am avut tăc... nici mamă ca a voastră, care să sădească în mine, simțiminte frumose. Iubesc cu sălbătie. Iertați-mă! și priemiți ca maica voastră să fie și a mea. Iar de nu, locul unde stau acum, făl mormântul meu, tu Dumătre, prietenul meu bun și drept! Nu mai voesc să trăesc! Aplecă capul îndurerat așteptându-și soarta.”

Intreaga fire nobilă și generoasă a lui Dumitru, tresări, la auzul celor nobile. Ca un torent amintirilor cele frumoase, îi trec prin fața ochilor, ușor la o parte pe Smaranda încercată și fără să spună un cuvânt, înainte spre Niculăiță, îi întinse mâna, ca să se ridice. Apoi se întoarse și luă pușca de jos și basmaua, în care-i adusese Smaranda o cușmă. Alte lucruri nu mai avea! Mai privi odată de jur împrejur, își infundă cușma pe cap și o luă înainte, pe cărarea, unde altă dată nu se încumeta să meargă.

În urma lui, Smaranda și cu Nicu-

critica literara

UNELE CONSTATĂRI LITERARE ¹⁾

de ION FOTI

Trebue să recunoaștem că poezia noastră a atins unele culmi, pe cari proza nu le-a ajuns încă. În continuă perfecțiune, versul nostru și prozodia noastră au căpătat atâta armonia internă, atâta sonoritate muzicală, atâta simetria arhitectonică încât se pot compara. În această privință, cu cele mai vechi și glorioase literaturi.

Și proza noastră cunoaște scriitori foarte mari ca d. profesor Iorga, foarte paternici și minunați povestitori ca Alexandru Cazaban și Nestor Urchiu. Totuși, în literatura de după război, în special, unii romancieri au o concepțiune materialistă a vieții. Le lipsește aureola celui ideal, de care opera de artă este ca o zi întunecoasă și cu soarele în eclipsa totală.

Cauza? este spectacolul trist al vieții politice dela noi și mai de peste tot. Cu voce sau fără voce trebue să arătăm răul incommensurabil ce-l aduce spăritului în dezvoltarea sa și educația națională și politicianismul. Ce ideal să caute în viață, scriitorul, când, în jurul său, prototipii, în care își alege eroii, tind, prin politică să ajungă la glorie, la mărire — și mai știți! — poate, la nemurire!

În toate direcțiile existenței noastre, vom găsi în cele mai multe cazuri, pe cei învățați, pe demagogii care sunt un semn de minoritate a poporului, ne izbim de cei grăbiți ca să ajungă, ne împiedicăm de cei ce sînt gata la orice compromisuri pentru a-și face o avere.

Poate această privilegie a fost generală după război, dar la noi se resimte mai mult ca aiurea. În țările cu o vechie și înaltă cultură sunt instituții autonome naționale, care nu trăesc din politică, ci sunt creațiuni independente ale națiunii. Astfel presa, literatura, universitățile, școlile, armata, magistratura, administrația trăesc dela sine fără amestecul politice. La noi — inutil să vă descriu — că lucruri foarte mari de pînd, de cele mai multe ori, de oameni foarte mici, — și carul statului se înfundă de multe ori în noroi, din această cauză.

Îmi vei permite să nu mai insist. Dar, cum literatura, mai repetăm odată, este un reflex al vieții, cangrena socială se resimte prin creația artistică.

Ori cum, în zăpăceala criticej de biricicute, care incurcă lumea, dintre multele reviste ce apar, dintre atâtea idei și păreri care induc în eroare altele și împăcesc și numai câte o voce izolată mai răsună cinstit și obiectiv, în toată treutăților și a mizeriei, literatura noastră este în plină efflorescență.

Cînd valorile ignoranțismului și obscurantismului postbelic se vor anihila într-o situație economică liniștitoare, și cînd societatea se va stabili, ca și

moneda, ajungând la acel echilibru dintre forțe și clase care constituie adevărată înflorire a unui popor, atunci credem că și materialismul în proza noastră va dispăre. Am spus materialism și nu realism, pentru că scriitorul și artistul în genere, deși culeg elementele construcției lor din realitate, totuși aceste elemente sunt un pretext pentru a crea o lume nouă, mai bună, ideală. Tolstoi, ca și Ibsen, în cea mai crasă materialitate, urmăresc un vis de aur și eroii lor se luptă pentru găsirea celui adevăr care liniștește conștiințele turmentate, care înalță pe om deasupra contingențelor și crează idealuri noi, puncte de sprijin noi pentru om în lupta vieții și în mersul lui spre un *excelsior* perpetuu!

Imediat după război ne cuprinsese un pesimism distrugător asupra scartei civilizației și culturii noastre. Se credea că experiența acumulată de omenire de sutini de mii de ani va fi aruncată ca o cenuse în toate vânturile. Semidoctii fanatici, călare pe câteva principii elementare și unilaterale, credeau, să transforme societatea noastră de azi pe mâine. Iată ce era, însă, cu neputință. Săpăturile făcute în Mesopotamia de Nord, unde s'a descoperit o mare civilizație sumeriană, cu trei mii de ani înainte de Christos, alte săpături făcute în desertul Gobi, cu obiecte găsite, cu multe milenii înaintea erei noastre, ne dovedesc că în civilizație sunt pătri surpapruse în scoarta pământului. Din ce în ce mai mult, afirmările anticilor asupra existenței Atlantidei, vast continent ce l'ar fi înghițit, într-un cataclizm ne mai pomenit, valorile Oceanului Atlantic, se confirmă de geologi, de geografi și de sondările sub-oceanice făcute de sa-vanți.

Să nu ni se pară deci că tot ceace este azi ar fi un rezultat al hazardului, din contră este o acumulare de experiențe infinite, civilizația și cultura noastră. Printr-un flux și reflux, această civilizație și cultură a trecut dela un continent la altul, dela o epocă la alta, dela un popor la altul, ca și acei lampadofori atenieni, care treceau forța vieții, dela o mână la alta, spre veșnică perpetuare și primire a existenței omenestii.

S'a crezut că bolșevismul va transforma omenirea, așa cum s'a crezut că o va face creștinismul acum aproape două mii de ani.

Adevărul este că revoluțiile nu aduc decât cel mult corecție sociale, toate merg apoi pe vechiul făgaș și este o iluzie numai cînd ne închipuim altfel.

Deaceea cînd spunem acum aproape zece ani că „Credința în poezie, în fericierea care o găsești în sferile ei olimpice, a dispărut aproape” — ne-am înșelat.

În totdeauna, în mentalitatea omului de rând, poezia este un lux, ceva inutil și chiar periculos pentru individul practic. Izvorul ori cărei creațiuni însă este poezia. Acea desinteresare, acea dragoste nemărginită pentru ideal, acea înălțare continuă ce naste geniul, eroii, conducătorii de popoare, inventatorii fără număr, — toate aceste sentimente unice decurg din fântâna cristalină și eternă a poeziei.

Nimeni nu s'a făcut ilustru în istorie,

în creația artistică, în descoperirile științifice, în marele acte războinice și politice, în materie de religie și gândiri fără atmosferă de pură ideatiune a celor nouă Muze.

Astfel cînd credeam că poezia va muri, o serie de tineri plini de talent, au arătat că este încă în plină dezvoltare. Străduitor de tinerețe și având o limbă colorată, pregnantă, însemnând un nou popas în literatură, ne-a venit Radu Gyr. Toată frumusețea mărinimoasă a Olteniei, vitejia flăcăilor săi, splendoarea turmelor sale, chiotele voinicilor săi, grațioasa iuteală de cerb a fetelor sale, legendarul devotament, dela primăvară majestuoasă în verde și lumină, până în toamnă bogată și aurie, din vară zăvălitoare de rod, care coace și arde, care întărește și distruge, până în iarna cu peisajii de Alpi și de stepă, toate le găsim în imagini, le admirăm în culori, le gustăm în sunete și armonie, în frumoasa poezie a lui Radu Gyr.

Această primăvară poetică dovedește că ireversibilitatea lucrurilor omenestii, stă în aparenta suprafață a lucrurilor. Ideia eternă platoniciană ce întrupă Frumosul și Binele, în nenumărate forme, în contrast cu lumea înșelătoare — mai bine schimbătoare — a fenomenelor care trec, între părțile constitutive ale sufletului (moleculă a inteligenței supreme după stoici) — este și arta, de aceea este nemuritoare în afară de timp și spațiu — și cînd răsare, sub intrupările cunoscute, parcă spiritus intus alit (spiritul care o hrănește) trezare dintre rînduiri, din blocul de marmură, din pictură, din monumentul arhitectonic sau din sunetul armonios — de aceea ne înalță și ne dă voluptatea, pe care materia nu este în stare să ne-o dea nici odată. Gustând arta, devenim aproape olimpici, putem înfrunta chiar minunata lume a zeilor — pe care a creat-o tot Inteligența Supremă și minunata fantazie a poporului grec. De aceea boemul poet care-și fumează cu deliciu mucusul de țigară până la carton, cu capul în stele, îl credem pe cuvânt cînd se declară că se simte mai fericit, aproape flămînd și vagabond, decât... un împărat — să-i zicem.

Poetul și creator îi s'au ingenuchiat odată puterniciei zilei, Homer îl numește „divinul cântăreț”, prin gura lui vorbesc zeii; prin el trăesc, se dezvoltă și se închează popoarele.

Slăviți-l! Dacă aruncați cu pietre în el, zeii se vor răzbuna și dacă cenuse nu se va alege de poporul ce ocărăște și blasfemă pe poezi și pe creatori.

N'a fost un profet al neamului, cel mai mare, care a spus fatidicele cuvinte

Dela Nistru pîn'la Tisa,

Și cutremurat un neam, în suferință, a realizat visul secular.

Tot un un poet al nostru nu căutat-a

Viitor de aur România are!

Și-l va avea acest viitor! căci energiile nebănuite și formidabile zac în masele noastre populare.

Inflorirea poeziei ne arată că aceste energii izbucnesc puternice și acum.

¹⁾ Dintr-o conferință ținută la Teatrul Național din Craiova, în ziua de 10 Noembrie a. c.

și, pășesc tăcuți. Adierea blîndă, a soarelui ce începe a se lăsa încetul cu încetul, o înfașoară toată și i se oprește în suflet.

Ei mergeau să aducă acasă mamei, are aștepta îngrijită și tristă, iertarea, niștea și mulțumirea.

Nu se auzea decât freacă ușor al muzicului, asemenea unui cântec de spîine și dor. MARIA COȘOIU

in strainatate

LE DERNIER TZAR

de MAURICE ROSTAND

Pe ghergheful vremei închipuirea brodează văl străveziu. Infloresc ici coala minunate arabescuri de fir, pectole de safir, crini de argint

Cu el, sglăbie. Legenda se gătește, se drapează.

„Infanta în haine de paradă” detronează astfel, Istoria, regină îmbătrânită. Adevărul sedus, robît, apleacă capul. Ea domnește nesupărată.

Dar.

Un îndrăzneț amant al fanteziei desfrânate, a croit erii haina privilegiată și-a învesmîntat cu ea un fapt istoric *non născut*.

Să-l cert, nu pot.

Cum nici să strig privighetoarei: Tac!, sau copiilor să le pretind să nu mai asculte basme cu împărați de verde și de ros, cu balae Cosânzene, cu Feși Frumoși, gură de aur și cu smeii încruntați de sânge.

Că i-a plăcut poetului să-și denumească pe împărați: Lenine și Nicolae, ducesa Olga pe Cosânziana și smeul Revoluție: de ce să-l ținem de rău?

Deoarece versul ne-a legănat amintirea ar fi păcat să susținem că povestea cu sfârșit cunoscut ne-a lăsat pe deplin rece. Travestit, adevărul și neverosimilă fabula, dar ne-am simțit uneori ochii umezi și pulsul inimei mai grăbit.

Au nu și-a împlinit astfel menirea de cântăreț inspirat, poetul?

Știu bine, la eșirea din cercul de vrajă, vestimentul minunat se destramă. N'a fost cusut, abia însălat. Totuși să nu

N'am ajuns decât la primul capitol al României Mari!

Fie dereni cei tineri să ducă mai departe steagul mării, pe care cei mai bătrâni, sau care calcă pe pragul bătrăneții, l-au înălțat fălfăind în bălăii memorabile și în victorii decizive. Și fie ca acest lucru să se întâmple în toate domeniile.

Este urarea bătrânilor, cari nu voiau să închidă ochii înainte de a vedea un eveniment mesianic, în orice caz, dacă Moartea nu-i cruța — ultima lor dorință era, ca fiii și nepoții să facă intrată bine încât țărâna lor pămîntească să se odihnească mulțumită.

O mare credință a trasgresiunii sufletelor, care s'a păstrat și la noi, și care a mîntuit de atâtea uragane teribile poporul nostru putând suporta atâtea secole de umiliată și nimicire!

Virtutea de căpetenie a neamului nostru fost-a credința!

Și cînd afirmăm noi ceva, în marile probleme naționale, credem că va fi,

Și va fi!

ION FOTI

tragem fără milă firile de ață; pe motorul ironiei să nu depănăm toată faina unui vis de poet, căci cu o clipă mai înainte, am sburat și noi cu el pe aripile lui Pegas.

Filial:

La Paris.

Claude François, licențiat în litere, sărac, poet. Are o mamă, o prietenă, o dragoste. Mama: gospodină, prietena: guralivă, dragostea: o poză fără nume. Vrăbiuța din Paris, prietena a dat un anunț la jurnal, pentru ca să-și găsească poetul o funcție. Catastrofă! a greșit textul. Licențiat — a fost înlocuit prin: Parizian!

Vorbă cu noroc, sau cel puțin, așa s'ar zice, Iată: pe trimisul destinului, Contele Nițhevo (nimic). La ademenit un Figaro, tocmai termenul greșit din anunț. Artistul Joffre-Nițhevo împarte cu o neîntrecută bonomie, bobârnuce la adresa ziarului Figaro, și tîmăie: „Parizianului”, iar cu o voce bună de „papa”-gateau, lui Claude un post de profesor, în Rusia; elevul, un copil de zece ani, numele: secret. Claude nehotărît se sfătuiește cu mama. Hm! s'ar zice că s'au cunoscut pe vremuri, bătrânii de azi... (Chut!)

Claude iscălește angajamentul.

În Rusia,

La palat, Tzarina, patru ducese, Rasputin, Nițhevo; și în sfârșit Claude; tot nedumerit încă, (naiv e., poet). Alesis. Poza fără nume, însuflețită: ducesa Olga, Claude va rămâne la palat.

1914.

Ajun de mobilizare, Sasonof vrea război. Tzasul nu știe ce vrea, Tzarina tremură, Olga plînge, Alesis nu mai are chef de învățat, Rasputin e la spital, rănit, Claude pledează aprig dreptul la viață, condamna războiul, apostrofează pe Sfântul Tzar.

Declaraarea războiului, și o declarație de dragoste.

Duă 3 luni.

Tzarul la front, Tzarina infirmieră, Claude, în sfârșit, gata de plecare, Rasputin hipnotizează pe Alesis, care prezice viitorul, astfel a doua cară desvăluit publicului. Adio, Făgăduinți, Flori, Durere, Marinerul — dădaca vorbește lui Alesis cu glas necunoscut.

În pivniță.

Garda roșie, Claude travestit în călău, (nu-mi cereți să precizez, cum se face de-a revenit). Tzarul și Lenin, față în

față, Hugațiunea din urmă, Claude și Olga, Garda Roșie! Foc!

Cortina.

Iată caravana, - goală, Broderiile: frăgezime copilărească, accente sincere, avânt, emoție, vers, vers, vers. S'au lăsat în umbră: noduri multe, înădituri supărătoare, saiele grosolane.

Se aplaudă fără sgărăenie, e și just să fie așa: dacă poetul a voit să ne deslăvească, să ne sgândărească sensibilitatea, a isbutit.

Evocarea figurilor, încă vii prin memoria, e anevoioasă. Modelele au fost identificate, toate, afară de Rasputin. Acesta nu seamănă cu nici unul din portretele cunoscute. Ceeace știam despre atmosfera familiei imperiale rusești, se desprinde foarte bine din tabloul înfățișat. Furia ucigătoare a războiului e terfelită cu tărie, așa cum se cuvine. Din întrevedere Tzarului cu Lenin, surprinzătoare, îndrăzneată, scanteiază o clipă de emoție adevărată, prin ciocnirea a două idealuri sincere. Emoționantă și scena rugăciunii; nu îngrozește însăși elipa din urmă, simulacru de execuție, efect ratat, rispește emoția. Când cade cortina, te și simți stăpîn pe spiritul critic

Interpretarea foarte bună, foarte la punct.

Lucmila Pitcoff e chiar doful rus, bolnăvicioș, sensibil, precoce, camplit de viu.

În Tzarina, d-na Berangère, excelentă, Creația îi face cinste artistei, reabilitează modelul.

Escande-Claude François are avânt: e natural, tînăr, liric

D-na Huguette Ex Douflos, surprinde, Păpușa albă, blondă, roză, știe să sufere.

Joffre-Nițhevo, se amuză și amuză, Jonglează, primetează, ciselează versul, e fin, și spiritul.

Toate rolurile sunt cu talent, și conștiință ținute. Nici o notă falsă.

În umbra unei loji, autorul. Din buze n'a încetat o clipă să scandeze versurile ce răsuna pe scenă.

Poet, poet, poet!

În sala unde a triumfat de atâtea ori plutea, îngăduitoare, umbra marelui Rostand, scutură idu-și laurii săi asupra urmașului.

Paris, 1929.

DIMITRY

plastica

EXPOZIȚIA SILE IONESCU

SALA ILEANA. — CARTEA ROMÂNEASCĂ

Materialismul bolnăvicios al timpurilor actuale, a pătruns până și locurile cele mai tainice, de unde alte ori radia:onestitate, idealism și dragoste de frumec. Rare ori și anevoie întâlnește porniri virgine, debarasate de speculațiunile zilnice cari nu crează nimic, sau cel mult glorie efemere.

Artiștii noștri, bunioară, nu au fost nici ei cruțați — în mare parte — de atmosfera egoistă a timpului, schimposind și falsificând desenul și culoarea, redând o realitate dispensată de discernământ și gust, creind ca atare o pictură înrudită cu jazz-ul, pusă sub eticheta pedantă: „modernism”.

Sile Ionescu se arată ca o excepție fectivă! Venit dela Roma după zece ani de studiere amănunțită a tehnicii „frumecului”, aduce o înseninare, ce dorim să fie de lungă durată, în lumea noastră

picturală. Aproape toate tablourile lui comportă o studiere de aproape, reprezentând o notă personală în felul cum ese tratat. Ceeace atrage atenția vizitorului — uneori a clientului — sunt acelea ce aparțin dificilului gen, al capului de expresie. „Cap de bătrână”, „Cap de copil”, „Cap de napolitan”, etc. toate sunt așa de plastic și viguros redade încât parcă se desprind din ramă. Sile Ionescu a știut să imprime într-un grad superior, concordanța perfectă între stare sufletească și atitudinea fiziologică a personajului studiat.

Leonardo da Vinci, obișnuia să spună că un portret trebuie să se prezinte astfel, încât să pară reflecția unei figuri într-o oglindă. Sile Ionescu se arată în această direcție, de o abilitate artistică, demnă de remarcă. Puterea superioară de expresie a artistului se arată și în

alte direcțiuni. Peisaj din Roma, Pod peste Tiberu, Arcul lui Titu, Forul roman. Vedere din Roma, Cupola lui San-to Pietro oferă perspective bogate, studiate pe alocuri cu detalii în orizonturi largi și luminoase. Ele revarsă aceea notă personală fiecărui subiect — de ap-ficitate, de măreție sau splendoare — pe care o simte și acel ce nu le-a văzut în proporția lor reală.

În sfârșit, tratarea fină, detaliile minunat redade și coloritul strălucit, își găsește aplicare sub o formă de aleasă măestrie în: Garoafe roșii, Trandafiri roși, Ochiul bouului, Flori de Migdal...

Expoziția Sile Ionescu dela Cartea Românească este prima din toamna anului acesta; ea aduce un curent nou; fie ea acesta să prindă și să creeze o atmosferă de realizări frumoase.

MILAN GH. CONSTANTINESCU

RAZE DE SOARE

Vitele pasc în poiană. Iarba proas-gătă troștește sub boturile lor albe.

Din dosul unei tufe de teiu înflorit, răsar capetele a doi copii: unul blond și ciufulit, de băiat, altul brunet și cu îngrijire pieptănat, de fetiță stau lungi în iarba și ascultă svenurile pline de taină ale pădurii. Alături, se clatină un vlăstar; amândoi și întorc ochii: o mierlă svăcni ca o minge de gumă și o luă înapoi sperioasă. Copiii au pufnit în răs și iar au rămas tăcuți. Departe, undeva, a trosnit: poate un topac s'a prăbușit, poate... Copiii s'au afiorat. Și mereu pornesc sgomote neînțelese, urmate de tăceri parfumate...

De la un timp, atenția băiatului a fost trasă în altă parte: pe gâtul fetii se ucau câteva raze de soare. Luă un fișor de iarbă și cu vârful lui tremuător îl atinse: fata sări în sus, ca o cardă de arc.

— Sezi binisor!
— ...Leano! hai să ne jucăm.
— Ți! Lasă-mă în pace!
— Hai, fa „de-a ascunselea” — insista glasul băiatului rugător.

— Da! eu să mă ascund și tu să mă cauți

— ...Da! întârzie răspunsul lui, cam sovăitor. Se așază cu fața la pământ, iar dânsa plecă printre tufișuri.

— Cucu! se ivi în luminiș strigătul

fetii iar băiatul sări de jos și plecă în spre sunet. Dar, cum alerga printre tufe, cu capul gol, cântecul cucului se auzi în spatele lui. Își plecă urechea la pământ: nu auzia nimic.

— Hm! a dracului: merge încet!

Și o luă la fugă iar, turburând ramuri și sperind păsări.

Însă „cucu”-l răsăria când ici, când colo și, toldeama în urma lui.

Și era necăjit.

— Ah, dacăși prinde-o!... Tare's prost. Se prefăcu că fuge tropăind din picioare, dar rămase în acelaș loc.

Nu s'a înșelat. S'aude foșnind pe-a-proape frunzișul și într'un luminiș, apăru fetița, strecurându-se ca o căprioară plină de teamă. Ridică capul, deschise buzele roșii să strige, dar sunetul se topi în sfortarea ei de a-l împiedeca.

Mai bine să se odihnească puțin.

Băiatul își zâmbi. Printre frunze zăria chipul răzător al fetii și i veni în minte un crâmpeiu de poveste, cu o fată rățăcită prin codri fără margini și un zmeu care vine s'o fure.

Și în imaginația lui, se vede pe dânsul un zmeu groaznic, cu barba mare și țepoasă, sărutând fata, iar ea sbătându-se și țipând în brațele lui păroase.

Se ridică încet din ascunziș dar o ramură trădătoare, făcu pe fată să izbucnească din iarbă ca o bombă și s'o ia

la fugă. Băiatul, triumfător și urmându-și firul gândurilor se ținu pe urmele ei.

Nu spuneau nici o vorbă. Ramurile clintite se înfiorau, frunzișul foșna, iar prin împenzișuri, razele soarelui străluciau în creștetele lor.

De câte ori n'a fost gata s'o prindă. Atunci ea făcea gura nițitică ca o vișină și, după ce simula o mură înăcrită ca a lui, râdea. Și trilarile ei, porneau limpezi ca niște cânturi ale pădurii.

Într-o parte, pădurea era țesută cu plante acățătoare. Aici s'a încurcat și a prins-o. Cu mijlocul ei micuț în brațe o trase spre dânsul.

Ea îl învălui într-o privire fricoasă.

— Lasă-mă!... Nu.

Simția o plăcere sălbatecă stringând-o. Vroia s'o ucidă țipând, svârlocindu-se... Gurile lor se apropiaseră atât de mult, încât suflurile lor calde se uniau. Prin cămașă îi simți rotunjimea sânilor ei mici cât niște merișoare. Și o dorință neînțeleasă îl îndemna să-i chinuască. De-odată îi prinse buzele întredeschise și i le sdrobi într-o sărutare dureroasă... Pădurea râdea în soare și din depărtări veniau înfiorări tainice.

GH. BERDAN

cușca și-așca...

„ȘCOALA POPULISTĂ. Am mai dat o notiță asupra școlii populiste. O completăm, după ce am citit articolul publicat în „Mercure de France” de unul din șefii școlii d. Leon Lemonnier.

Populiștii cred, că romanul ca gen literar a degenerat. Se consideră romane tot felul de lucrări neliterare și în care artificialul e respingător. Au contribuit la deformarea romanului moralistă și sociologiei și criticii, cari ca să desvolte anume teze, sau să probeze anume idei, au recurs la roman.

„Romanul e făcut ca să dea o imagine concretă din viață, nu să rezolve chestiuni, pe care le ridică viața”.

Populiștii vor să se inspire dela naturalism, dar să se distingă de naturalism. Populiștii resping „scientismul lui Zola, dialectica romanului psihologie și pseudo-romanul de observații”. Ei înțeleg să pună observația în serviciul imaginației și al inspirației, sau cu expresia d-lui Lemonnier, — „să transpună observația ca să imagineze realul”. Și pentru aceasta, — „contact cu poporul”. Poporul procură material important pentru roman. Literatura burgheză și-a sleit mijloacele.

— Dar de ce s'au numit „populiști” și școala lor „populistă”?

— Fiindcă „populist” li s'a părut că e cel mai violent cuvânt împotriva snobismului.

Populiștii vreau adevărul, nu ciudatul. Iar celor, cari le spun, că „ciudatul este în realitate un adevăr mai complex și mai adânc”, d. Lemannier le răspunde:

— Dacă sunt două adevăruri, noi preferim pe cel mai robust, pe cel care e mai al poporului.

Adică, simplu și sincer.

Dar acestea se spun în program.

Să vedem openile.

OMUL DE AVANGARDĂ. Citez următoarele dintr'un excelent articol al lui Camille Mauclair:

E într'un fel un profesionist ca independent și om de stânga. Se convinge, că progresul în chestiunile de artă și spirituale, e o necesitate cronologică. Ce se face azi, trebuie să fie. — pentru el — firește mai bun, decât ce-a fost ieri, numai pentru că se face azi. Și mâine negreșit va fi mai bine, pentru același simplu motiv. Omul de avangardă imaginează progresul ca o linie ferată, în linie dreaptă, din stație în stație. „mai bine” până la un punct ideal. Și omul de avangardă e instalat în trenul, care merge pe acea linie. Zadarnic îi explici că e ridiculă idolatrie, credința lui în linia dreaptă, pentru că istoria artelor, cași istoria tuturor manifestațiilor omenesti arată că totul este ciclic și că trece din nou prin aceleași stări, la intervale mai mult, sau mai puțin lungi; că sunt mișcări de probe, că drumul lui de fier în loc să fie în linie dreaptă, e circular, ca linia de centură a Parisului. Omul de avangardă nu se ocupă de istorie, ci de muzee. Ideea eternei reînnoiri, ceri el n-o poate înțelege. Totuși el nu urmează o linie dreaptă. Înclină mereu spre stânga. Omul de avangardă e de stânga.

Odișul vocabular politic s'a introdus în clarurile literelor și artelor. E straniu, să vezi oameni inteligenți admitând în domeniul spiritual, hăbra împăiată a reacțiunii.

În „REVUE DE PARIS”, d. Guy de Pourtales și-a terminat seria de articole asupra lui „NIETZSCHE IN ITALIA”.

În Noembrie 1888, Nietzsche a dat semne de exaltare. În Decembrie, în timpul unor funeraii prietare, a crezut că asistă la propria-i înmormântare. S'a amestecat în mulțime, spunea, că este cardinalul Antonelli și apoi oprind pe trecători li se adresa:

— Fiți liniștiți. Sunt Dumnezeu.

Și-a mai trăit 12 ani viață pur vegetativă. Se duceau prietenii să-l vadă, îi privea zâmbind, dar cine știe dacă-i recunoștea. La 20 August 1900 se bolnăvi de congestie pulmonară și după câteva zile muri.

Articolele lui Pourtales sunt scrise cu adânc sentiment de pietate.

Și acum să revenim la noi, în țară. Ne oprim la revista „RITMURI” dela Brașov.

D. Ioan Al. Bran-Lemeny rezolvă cu autoritate „problema artei, orientarea noastră”.

Zicem cu autoritate, fiindcă d. Bran-Lemeny scrie autonom.

Cităm:

In concluzie: elementul etnic TREBUE (sublinierea e a noastră spre a însemna autoritatea autorului) să determine subconștient situația persoanei creatoare față de perspectivele și caracterul operelor sale.

Și după această rezolvire a problemei artei (așa e în titlul articolului) d. Lemeny rezolvă și chestiunea orientării, astfel:

„De bună seamă că e util să asimilăm ideile mari ale patrimoniului popoarelor învătate. Pătrunderea aceasta trebuie să se facă însă printr'o atență selecție, cu singurul scop de a amplifica, întări și îmbelșuga propriul nostru tezaur, rezervându-se orice imitație sau imprumutarea servilă, sau cinică.”

Definitiv, Jandarmii la graniță și lângă ei vameșii culturali.

B. C.

DESPRE „FOAIA TINERIMII” n'am avut ocazia de mult să verbesc. E—desigur, o nedreptate făcută acestei publicații care de 13 ani servește așa de frumos literatura românească. Și că lucrurile stau așa se va vedea ușor din cele ce urmează.

IN PRIMUL LOC „Foia Tinerimii” știe să-și informeze cititorii (ținându-i în curent cu ultimele noutăți apărute în țară și streinătate (mai ales în literatura franceză) prin rubricile „Mișcarea literară și intelectuală” și „Buletin informativ”. Ce păcat că, uneori, recenziile acestei publicații se opresc prea mulți la unele scrisori și că, rareori, informațiunile pe care ni le aduce rivalizează cu reclama.

Fapt sigur e că, de cele mai multe ori, cronicile acestei reviste sunt scrise cu multă obiectivitate și destulă pricepere—ceea ce la noi, constituie unul din cele mai mari titluri.

REVISTA „EDUCAȚIA”, în ultimul său număr (7—8) publică, între altele, următoarele cercetări pedagogice:

Toma Dicescu: Individualitatea în educație; I. Nisipeanu: O faptă pedagogică;

Paul I. Papadopol: Din ideile revizuirii școlii Mihail Eminescu, Gh. Bocu P(aladi): Instrucția publică în Rusia Sovietică.

DESPRE AL DAVILLA verbesc, în „Adevărul literar și artistic” No. 464, d-nii: I. Marin Sadoveanu (articol de caracterizare) și B(arbu) L(ăzăreanu). Din opera necunoscută a lui Alexandru Davilla, Despre limba dramei „Vlaicu Vodă” iată ce scrie cel dintâi:

„În „Vlaicu Vodă” nu sunt, numai couri adânci într'o urzeală de nedreptate, ci și o limbă ca un fagure de mare. Arhaizantă cu măsură, piterească, expresivă, căntată cu un simț real al limbii, rostirea aceasta duce cu ea un lirism limpede pe alocuri — o nepoțuită comoară literară...”

D. B. L. vorbește despre opera mai puțin cunoscută (versuri erotice, ezeciale, cronici dramatice, basme în versuri etc.), și ne promite un articol despre „amintirile” aceluiaș.

PE DUNĂRE se numește noua lucrare literară a d-lui Const. Kirjescu, sub-titlul „Istoriei războiului nostru” și al volumului „Printre apostoli”. Ea se publică în „Adevărul literar (incepând dela No. 464) și cuprinde interesante impresii de călătorie, presărate cu descrieri piterești și cu observațiuni caracteristice.

Iată Vidinul:

„...Înfălișează, în ferria unei nopți en lăună plină, printre luminișe cătorca timpului cu arc voltaic și fâșia proclerului electric, al vaporului, o exagerare de contraste de lumină și întuneric, care arantajează, acest amestec al siluetele svelte de minarale, cu cele câteva case moderne, cu 2 și 3 etaje, retrase în spațiale unui pretext de parc schițial pe mal, încercare europenească săvârșită, de neisbită.”

Și dacă doriți poezia, căutați-o ceva mai jos:

„Cu inelul munișii își coboară fantele, stâncile se imbracă în vestminte verde. Ușurat din strânsoarea ter, stivul răsufletă, își întinde brațe desamortibile pe după insule pietroase și oferă din loc în loc priveștiștea unor largi luminișoale de apă.”

ȘTEFAN PETICĂ constituie obiectul unei meritate comemorări. Am făcut-o noi. Au făcut-o alții. A făcut-o (în No. 464) „Adevărul literar” consacându-i 2 pagini.

Ce păcat că aproape întreaga comemorare a „Adevărului literar” e constituită numai din reproduceri și ce păcat că articolele de caracterizare sunt semnate de poeți (N. Davidescu, Al. T. Stamatiuc) iar nu de critici. Interesant articolul necrolog al d-lui Const. Graur și prețios articolul informativ (Notele zilnice ale lui Ștefan Petică) semnat de d. Barbu Lăzăreanu.

Literara

Seama de cuvinte

De Bocque deținea astfel dragostea:
— La început cucinte mari, mai târziu cucinte de nimic, apoi cucinte urite!

Bureau-Varilla, directorul ziarului „Le Matin” nu poate suferi muștele. Din această pricină, în fiecare an, pornește în Matin o campanie prin care îndeamnă pe cititori să slărpească muștele, având cât sunt de periculoase.

Un zi, pe când dejuna cu de Jure, acesta îi spuse contrariat:

— Nu știu cum făcui, am înghițit o muscă!!!

— Foarte bine, răspunse Bureau-Varilla, îmi pare foarte bine, că o muscă mizerică a moarte atât de crudă!

Scriitorul Jacques Deval, de curând sors din Sicilia, povestește următoarele:

Intre alte taxe pe cari trebuie să le plătească vizitatorii cari trec prin Sicilia, cea mai curioasă este aceea care poartă denumirea de „Abonament al miștii Siciliene”. Când patronul hotelului mi-a prezentat chitanța, comenzându-mi să plătesc 100 de franci, am întrebat:

— Ce abonament? Despre ce asociație s'întâlnă este vorba? Ce scop are?

— Ca să puteți călători în siguranță.

— Cum asta?

— Să vedeți: hoții la drumul mare al constituției într-o societate.

— ?!...

— Călătorii sunt adeseori expuși din cauza acestor hoști, cari în breacă și cu un sac pe spate, nu sunt prea delicat cu persoanele cari le cad în mână. Așa că prin plata acestei taxe de 100 de franci, deveniți membru al asociației Siciliene.

— Și?

— Și puteți călători liniștit. În cazul că veți fi atacat de un hoț, arătați această chitanță. La vederea ei, hoțul va cere foarte politicos scuze, și vă lăsa în pace. Vă sfătuiesc să nu reziplăți plata acestor 100 de franci... E un binele d-voastră...

Am plătit imediat cei 100 de franci, rogă Jacques Deval. Nu știu de ce patronul hotelului îmi făcea impresia că unul din membrii fondatori ai „Asociației Siciliene”!

În 1733, se jucă la un teatru din Paris pe piesa de abate Volsonon. Piesa avea nici un succes fiind foarte plină de eroare. Cînd era în întrebare pe abate de ce nu venise la teatru să se prezinte o piesă de abate...

Volsonon îi răspunse:

— Sunt alături oameni cari mă plac în Paris, încât am tinut să-i plătesc pe toți laolaltă cu prețurile pieței mele pentru a-mi lua rămas-bun, și a-i plăti și eu la rândul meu de trei ore!

bazar

CĂRȚILE DĂRUITE

Consiliul național al Cărții engleze a lansat o idee originală, pentru a înlesni vinderea cărților date în dar.

Iată pe scurt sugestia consiliului național:

O anumită cantitate de fișe de 2, 3, 3⁶⁵, 5, 7⁶⁵, 10⁶⁵, 21 șilingi va fi dată librarilor. Aceștia le vor vinde clienților cari doresc să dăruiască o carte unui prieten și nu știu ce să cumpere.

Fișa va fi atunci trimisă (cu toate urările, sărutările și prietenia pe care și-o poate imagina) persoanei căreia îi este destinat darul și aceasta în fine se poate duce în oricare librărie a Insulei Britanice să-și schimbe fișa pe cartea care îi place.

Iată un procedeu ingenios și practic.

SUROGATE... LITERARE

Un mare număr de volume franceze editate de o firmă austriacă, casa Manz, din Viena, au ajuns până în Franța. Or aceste opere nu erau decât pur și simplu niște surrogate literare.

Introducerea și comerțul acestor publicațiuni constituie adevărate contrafaceri, nu numai în Franța dar și în celelalte țări străine: Belgia, Brazilia, Canada, Danemarca, Spania, Finlanda, Marea Britanie, Ungaria, Italia, Lixenburg, Norvegia, Portugalia, Țările de Jos, etc.

În numele și la cererea editurilor interesate, revista „Tous les livres” a atras atenția librarilor din Franța, asupra pericolului, pe care îl prezintă punerea în vânzare a volumelor editurii Manz.

Sindicatul editorilor face cunoscut că, se obligă să urmărească, ca pe niște complici ai delictului de contrafacere, pe toți librarilor, cari posedă aceste edițiuni.

Casa Manz oferă iubitorilor de noutăți un adevărat record, într-un nou gen de eșcherchiere...

MANUSCRISELE PONTIFICALE

Papa Pie XI, dorind să facă accesibile studenților în teologie cincisprezece documente papale, datând din al zecelea secol, a dat ordin să fie fotografiate și publicate.

Grija acestei publicațiuni a fost încredințată bibliotecii Vaticanului, cea mai capabilă de a efectua o astfel de lucrare.

Din cele 15 manuscrise în chestie trei se găsesc în Italia, două în Germania și zece în Spania. Acestea din urmă erau atât de rău conservate, încât S'averanul Pontif ceru guvernului spaniol să autorizeze laboratorului special al Vaticanului cu restaurarea lor.

Această restaurare a fost executată admirabil.

caricatura zilei

MOTIV PUTERNIC

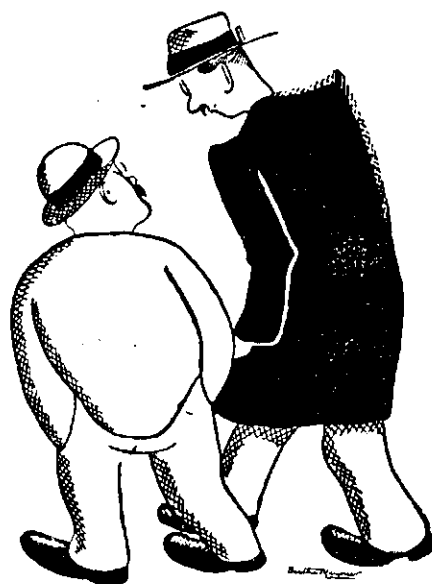

— Chelner pentru ce nu mi-ai oprit cea mai bună cameră, când patronul mi-a scris, că-mi-a reținut una cu o frumoasă vedere la mare?!

— Pentru că, atunci, d-lui nu văzuse bagajele D-voastră...

(Dimanche illustrée)

LOCUINTE MODERNE

— Da, mi-am găsit apartament... modern. Dar camerele sunt atât de mici încât trebuie să deschid fereastra ca să-mi agăț paltonul de afară...

(Schow)

Pagini uitate

DIN VERSURILE LUI ANDREI BĂRSEANU

IMNUL UNIREI

Versuri de Andrei Bărseanu

Muzică de Ciprian Porumbescu

I

Pe-al nostru steag e scris unire
Unire 'n cuget și 'n simțiri,
Și sub măreția lui umbrăre
Vom înfrunța orice loviri.
Acela 'n luptă grea se teme
Ce singur e răfăcitor,
Iar noi uniți în orice vreme
Vom fi, vom fi învingători.

II

Am înarmat a noastră mână
Ca să păzim un seump pământ,
Dreptatea e a lui stăpână
Și domn e adevărul sfânt,
Și 'n cartea veciniei scrie,
Că fără și neamuri vor peri,
Iar mândra noastră Românie
Etern, etern va înflori.

III

Învingători, cu verde laur
Noi fruntea nu ne-o 'mpodobim,
Nici scumpele grămezi de aur
Drept răsplătire nu dorim,
Știind că 'n viața trecătoare
Eterne fapte-am împlinit
Și chinul morții 'ngrozitoare
Bogat, bogat e răsplătit.

COMORILE LUI IANCU

I

A lui comoară am aflat!
Strigați aprinși de bucurie
Și cu nespusă lăcomie
De răscolit v'ați apucat.

Pe unde pașii lui umblară
Și aur... aur, ăst cuvânt
V'aprinde sinul cura sa pară.

E alta moștenirea lui.

II

Și-ați răsturnat pământul sfânt

III

O, epigoni!... Argint și aur
Nu sunt comoara Iancului
Ci altul e al lui tezaur.

IV

E spada lui cea vitejească
Și sfânta dragoste de frați,
Acestea să vă 'nsuflească
Acestea voi le căutați.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LA CRĂCIUN

1. COPILUL

I

Bucurie, bucurie
La apus și răsărit
Căci a lumii mântuire
Iată, iată a sosit!

Iar măieuța tinerică
Blând admiră-al ei odor.

Și de-a spune-a lui ivire
Nici decum nu obosesc.

II

Din părinți fără avere
Într'un sat necunoscut
Un copil sărman și gingaș
Azi în iesle s'a născut.

Ce mișcare, ce cântare
Se aude pe 'nsărat?...
Sunt colindători harnici,
Ce pe uliți au plecat.

Frigul tot mai tare crește
Neaua scârțâie sub paș
Ce le pasă?... E Crăciunul;
Ei colindă drăgulași.

III

Dar acest copil odată
Lumea 'ntreagă va uimi,
Căci minciuna și păcatul
Fără milă va zdrobi.

Băețași la față rumeni
Cu căciula pe urechi,
Ce nu vor ea să se piardă
Datunile sfinte, vechi.

3. STEAUA

Din hârtie e făculă
Și de-un băț e animată
Dar întreabă-l... El n'ar da-o
Nici pe lumea asta toată.

IV

Omenimea prăsmuște,
Cântă îngerii în cor,

Ei pășesc cu străduință
Prin omătul selipicios
Și sub streșini primitive
Cântă-și cântecul voios.

Cântând versuri mult voioase
El mereu o 'nvârtește,
Ș'a lui față rotunjoară
Tot mai falnic strălucște.

De-un copil trimis din corinzi
Peste tot ei povestesc,

Stelelor din înălțime,
Ce clipiți cu-așa mândrie?...
Înțeleg... Necaz vă face
Steauna mândră de hârtie.

carti redacte în extrase

NOËL MATHIAS

de NIL ROBIN

Nil Robin pictează cu vorbe. E un portretist îndrăgit de modelul său: Noël Mathias; învățatul cu suflet de copil vesel și lenos. Desenul e de o minuțiozitate uimitoare, coloritul minunat nuanțat, iar umbrele reliefează fantastic figura. Noi o privim cu admirație. Fineța cu care autorul și-a evocat modelul îi face pe ambii caracteristici, de neuitat.

SUBIECTUL

Savantul Noël Mathias a descoperit prin sumedenii de biblioteci cutreerate cu o îndărărire ducioasă, și a cules din penouri de documente prăfuite, dovezi le călărătoare cari vor servi cercetătorului încapățânat să răstoarne și să excele multe din cele mai de faimă glorie literare franceze din veacul al 17-lea și al 18-lea, pe nedrept incununate. Noël Mathias e un savant dar în același timp un visător impenitent, un om modest care s'a lepădat de toate bunurile lumesti: abia se hrănește, abia se ocupă de îmbrăcăminte a lui. Un original foarte simpatic. El nu e complet lipsit de plăcere; un bancher îi scrie uneori, și scrișorile acestuia, Noël nu le desparte. Ceva mai mult, pentru ca să se scotozosească de hărțuțele zilnice, și pe ce să se lase internat într'un spital de nebuni. Drept nebun îl vor ține sigur toți acei cari și-au ticluit viața cu o hărție cadrală înserindu-si clipa cu o clipă toate tipicurile traiului lor, și banalitatea de mult a înlocuit fantasia.

Tăcărul muzicant Remy, e însă un dept al ei, și ca atare se va simți atras de bătrânul care vorbește cu o înflăcăare tinerească despre atâtea chestiuni alăturate. Cu o ardere de neofit de urând convertit, Remy roagă pe Noël să citească cel puțin o pagină din opera recentă să răstoarne altarul falșilor zei literaturei. Noël îi dușează entuziasmul. Opera e scrisă... da, în cugetul său: o hărție n'a așternut încă nici o slovă. Remy își stăpânește la început nerăbdarea, apoi oricum, crede că e nevoie să zorească pe unchișul care lasă vreme să se sourgă și păsește de parcă ar fi la începutul vieții. Indemnurile sale rămân fără efect. Atunci îl dojeneste.— Văte mai tăcăr dar mai cuminte, pe cel laud de abulie și de hoinărie spiritală. Zadarnic, pentru Noël visul singur e fertil în bucurii curate.

Atunci, se intrăbă Remy: Cine, ce a și în tinerețe bătrânul genial și copilinos de azi?

Află că a fost studios cum nu sunt alții, și frumos și serios, că toate năvălile îi surădeau și pe toate le-ar fi putut realiza viitorul? Mai află că a fost iubit, că a iubit. Frumoasa Armenească, era soția altuia, și mamă, dar era o nebună de Noël, gașa pentru el la țară. Pentru el era ea o icoană; și preșea ei cu pâinea zilnică de trebuință. Să-i fie stăpâna visului, atât îi cerea Noël Armenei. Pe ea, o dragoste pe care nu o putea mulțumi; suferise de unu prin altul, până ce tânărul care se hotărise să desbina pentru totdeauna și cu desăvârșire viețile lor atât de puțin unite dar atât de puternic legate.

După multă durere Noël se îndrăgostise de alt vis. Opera grandioasă pe care ar fi putut-o scrie, pe care o drăgostea în cugetul său, îl stăpânea acum pe deplin. Trăia fără nevoi, fără dorinți, fără amintiri. Era fericit.

CAPITOLUL II

Remy trăia, în tovărășia lui Noël, o adevărată poveste. În savant, el luhea pe poet. Zina poveștilor avea figura Franței. Era alegoria a tot ce lunea grațios și moale în metafizica și filozofie.

Cum să nu fi fost Noël simpatic fără înconjur lui Remy? Totul în acest bătrân îi era plăcut, și mai înainte de orice frăgezimea spiritului. Nimic nu o putea împiedeca să strălucească. Flacăra nu se vedea. Celalt jărătec era tot stâns în jurul lui, din lipsa de îngrijiri. Abia mânca, să nu moară de foame.

Eșise din lume. Ducea o viață aproape moartă? Singur cugetul ei era viu.

Era pur în actele sale. Era pur în cugetul său. Găsise în Istorie, ca pe cer o stea necunoscută, un punct de adevăr și se agăța de acest astru.

Traiu lui Noël semăna cu o pagină de Bach. O despoiere divină. O liniie fără stersături. Nu aștepta dela viață, nimic. Își ducea el sarcina de fericire. Exemplul său făcea pe prietenii lui Remy geloși. Robert Destroys, un inginer, se îndeletnicea cu perfecțiunea unor lucrări tehnice, dar în același timp își îmbunătățea și soarta. Doctorul Madet însănoșea belnavii, dar îngrijirile sale erau retribuite. Noël nu trăia din munca sa. El pentru munca sa trăia. Cum o putuse scoate la capăt până atunci? Ce concesțiuni făcuse activității practice?

„Așa e, zicea el cercetându-și amintirile, „am fost profesor pe unde-va”.

Dar se împotriva memoria.

„Unde am fost oare profesor?”

O adiere din tinerețe îi arunca în obraz miremele Coastei de Azur. Fusese profesor la Nizza.

Din strada Ursules, Noël ajungea la piața Panteonului. Trecând în fața statuei lui J. J. Rousseau, făcea uneori, cu mâna, un semn, de parcă i-ar fi tăiat capul. Nu putea să reție gestul. Se surprindea cu degetele întinse, privind pe Rousseau cu aer batjocoritor, șoptea între dinți:

„Chiar așa! Îți tai capul, îți las tunica. Ai merita să-ți trag pantalonii și să primești bătaie, dar ți-ar face prea mare plăcere”.

Se supăra pe străzi, și apoi se împăca cu ele. Îl vedeai întorcându-se din drum, în fața străzii Malebranche și cinstind prin preumblarea sa, strada Descartes. El apuca pe bulevarde impersonale, pe alei anonime. În fond cheful său depindea de lecurile sale. Rare ori eșea din

biblioteca fără să fi resimțit vre-o nouă prietenie sau vreo ură nouă.

În fiecare dămăneată, într'o stradă de lângă Hală, întâlnea un copil care plângea trăgând pe mamică sa de rochie. Haide, Robert! Haide Robert!

Dar Robert, obișnuit cu acest îndemn care nu-l pișca, urmează să se lase tărat. Nu voeste să meargă la școală.

Într'o zi Noël se întepenește în fața copilășului. Ridică degetul arătător la înălțimea feței în mod solemn, și apoi declară cu un glas grav și pe care dorește să-l facă hotărâtor:

„Robert! nu trebuie să plângi!”

Apoi, se îndreptează cu seninătate.

Câtva timp după acest oracol, într'o stradă de lângă Hală, o femeie apucă pe Noël de braț. Privirea ei se înecă de emoție. Robert ținea pe mamică sa de mână, cu aerul sfios și triumfător în același timp. Nu mai trăgea de rochia ei.

„Domnule, Domnule, îngână acea femeie, ai făcut o minune.

(Noël surăse, era cea dintâi): Robert nu mai plânge când merge la școală.

Și adăogă: — „Mi se pare că e din pricina arătătorului d-tale vertical.

Robert întinse lui Noël o mână sfioasă, iar Noël se îndepărtă cu arătătorul întins ca un predicator.

El nu cunoștea șgomotul cald și neastâmpărul cafenelelor.

Când trecea pe la o terasă de cafenea, de-abia îi parvenea o șoptă, ca o bătăială de albină, întârziată departe de șbarnăitul șgomotos al stupului. Noaptea el nu se închidea nici odată într'un cinema. Goliciunea muzic-hall-urilor nu-l atingea. Ritmul jazz-ului nu zdrobise cadența alexandrinilor cari-i mai legăneau încă clipele de libertate.

Cafenelele, restaurantele, teatrele, în cari Noël intra, erau pentru el pline de taine. A te preumbla pe stradă e o aventură minunată. Se cere să fi cutreerat orașe străine, unde să nu cunoști pe nimeni, pentru ca să înțelegi interesul ce se resimte în fața locuințelor în cari nu vei pătrunde. O curiozitate plină de patimă pândește pe la ferestrele opace. Romanuri ducioase și tragice se desfășoară în camerele cu draperii grele și noi atuzim gemând tăcerea pe care o ascultăm. Frumoase și amenințătoare mai sunt graiurile pe cari noi ne le vorbim. Astfel Noël își petrecea zilele într'un oraș interzis. Se minuna de mișcarea, de șgomotul, de luminile lui. El născocea entu, ziasmul omeneș și în loc să jinduiască o viață ca aceea, trăia într'o margine aurită.

Invidia locuințele deschise spre lumina alceilor. O masă alături de o fereastră ce capodoperă ar țâșni. Când însă pătrundea soarele prin geamlăcul ateleului său, și danța praful în lumină, atunci Mathias bombănește și se cămănează pentru că nu are un velum.

Duminica face excese. De obicei, pe la 5, se îndreaptă spre o cofetărie, bine cunoscută de fideli din strada Saint Jacques du Haut Pas.

Savantul se îndreaptă spre o măsuță unde el știe că sunt adunate la un loc: prăjiturile din ajun, având culori mai puțin ochioase. Acestea costă mai puțin, Noél arată cu degetul acele cari îi plac mai mult. Vânzătoarea încearcă să-l atragă spre prăjiturile proaspete:

„Azi aveți de unde să alegeți!”

„Mulțumesc, zice Noél, îmi plac mai bine cele mai puțin proaspete!”

„De obicei le vîndem numai copiilor. Vă cunosc, Domnule, veniți în fiecare Duminică. Sunteți un original!”

„Nici de cum, spune cam stingherit Noél”, ci seamănă și eu cu copiii.

Mathias surise la auzul complimentului. Mirosul de aluat cald îl pătrunde. El savurează umzeala zăbărită care se urcă din cuptoarele din dărățul dughelei. Atmosfera aceea îl încântă. El laudă prăjiturile casei Rifou: „cari chiar a doua zi păstrează parfumul celor proaspete”. — „Văzutu-s-a o magazie la mai nimerit loc, chiar în fața bisericii, gata să primească vizita curioaselor domnișoare cari au postit toată dimineața. — „Cât despre preot, — Noél întărește lauda. — „preotul, un om foarte cum se cade, pe care îl înalnesc uneori, mi-a mărturisit că altă brioasă decât aceea a casei Rifou, nu binecuvîntează el pentru slujbă.”

În zilele de sărbătoare, un pachet gata legat în care se afla prăjiturile preferate ale lui Noél îl așteaptă. E cadoul doamnei Rifou? Noél se urcă la el cu prada prețioasă din care mîncă trei zile.

CAPITOLUL V

Remy sărbătoarea împreună cu o mână de prieteni, pe un tânăr violoncelist vienez care dăduse cu succes un recital în sala Frard. Noaptea se prăvălise poticnind de pe înălțimile din Montmartre, se isprăvea acum într-un restaurant dela Hală.

Remy era încântat că se aflau Halele la nivelul Senei, căci astfel nu mai avea unde să se poată cobori. El se apropie de o fată tânără, înaltă, care răspunsese toată seara la numele de Janine.

Oboseala din timpul nopții îi da acum aparența unei princese, sătulă de domnie și pregătindu-se să abdice, Violonistul Pierre Valdaigne îi zicea: „logodnica mea”. Janine îi spunea: Pierre și celorlalți domnule. Mai la urma urmei se putea mulțumi Remy și cu aceste deslușiri.

— „Cine ești, o întrebă el.

— „Sunt steno-dactilo, răspunse ea fără să pără mirată.

Remy păru iluminat. Își adusese pe dată aminte de niște vorbe ale lui Noél.

— „Domnișoară Janine, vei face o faptă bună” — și strigă în gura mare: — „Pierre, îți cer pentru un ceas, — nu mîna, ci ambele mîini ale logodnicei tale. Șapoi de ce n-ai veni și tu cu noi. Hai, vă iau pe sus pe amândoi!”

O mîna fu aruncată pe umerii tinerei fete. O dimineată palidă îi decolora părul blond, Janine, cu picioruțe de argint se ferea de băltoace și coji de fructe.

Janine, Pierre și Remy se țineau de mîna răspîndită până la Sena. Apoi o luară dealungul cheurilor cari duc spre canalul Sf. Martin. Insula St. Louis, ca o corabie greacă, e spîntecă a-pele și ceata.

După ce făcură câțiva pași pe cheul Celestins, Remy și tovarășii săi se opri ră în fața obloanelor închise ale unei cafenele. Isbi ușurel și o femeie somnoroasă ținînd o mîtură în brațe se arătă numai decăt.

„Ne ducem la Domnul Mathias? Știu drumul!”

Între în cafenea, Prietenii îl urmară. O ușă da pe un coridor. O scară dreaptă de lemn sculptat, — conducea spre camere. Treptele erau uzate. Janine și Pierre nu vedeau nimic și se țineau de poalele pardesului lui Remy. Acesta se părea că știe pe de rost toate secretele acelor întunecimi.

Bătu la o ușă. Nu răspunse nimeni. Iar isbi, Aceiași tăcere. Insistă.

Se auzi glasul lui Noél:

— „Cine bate la ușă la o asemenea oră?”

„Prietenii, deschide!”

Uștul era cu siguranță alături de ușă, căci zăvorul fu tras fără ca Noél să fi fost silit să se scoale. Zorile lumineau camera. Nu erau perdele la ferestre.

„Ce rost are gluma, strigă Noél, către tineri: — sau mai bine zis, ce înseamnă această feerie? se corijă el: văzînd apariția luminoasă a tinerei fete.

Te-ai deșteptat?”

— Ai putea spune mai curînd că vi se zădărnicește în viața mea n-am văzut strălucind mai desdîmîneată atîta frumusețe, zise el tinerei fete.

— Janine e steno-dactilo. Ea te ascultă. Pentru a domni asupra oamenilor îți lipsea un condei. Eu împrumut Watermanul meu Janinei. Ea ține sceptru în mîinile sale și va ști să-ți slujească gloria d-tale.

Noél măsură pe tânăr din ochi și acoperindu-și privirile în fața plastronului său alb:

„Cu un asemenea costum, pariez că ești beat!”

„La rîndul meu vreau să te îmbăt și pe d-ta.

„Limbut îmi ești!”

— Nu știi? Prietene Pierre, domnișoară Janine, — înșiră el adresîndu-se tinerilor, — domnul Mathias e un savant pe care îl inspiră zorile, Huyghens, Pascal, Descartes, vin de-l trezesc în fiecare zi.

„Domnul Mathias, — reluă Remy, nu se poate hotări să înceapă a scrie, dar mi-a afirmat că ideile îi vin cu ușurință la deșteptare. Fii Muza lui, Domnișoară, nu aceea care inspiră, ci aceea care oulege.”

„Muza, spuse tînăra fată, peste câteva ore va purta o bluză mare neagră, și va scrie minute la mașină.

— „Ce e asta minută, întrebă bătrînul ca și cum s-ar fi interesat.

— „E un act notarial, șopti cu glas duios Janine.

„F cu puțință! Un fiu de notar să nu știe ces-minutele! Exclamă Remy, reproșîndu-i pe ton comic.

— „Parcă d-ta știi!”

— „Zău nu, răspunse el bătrînului, dar vezi că tatăl meu nu era notar. Ci

și nu ne mai pierdem vremea. Vorbi în sfîrșit, Domnule Mathias? se înflăcă tînărul. — Dicta-vei acestei fete c-ășteaptă bunul plac al d-tale? Dicta-cel puțin un articol de ochire generală care să îmbrățișezi la o laltă...”

„Mare șugubăț îmi ești, Remy drag, intrerupse bătrînul.

„Pe savantul ăsta, nu-i chip să-l cunosc, se infuriă Remy, și-i se prefăcu veselia în tristeță. Te rog! Voesti să te lăsăm: singur, cu domnișoara Janine? Vin aștepta jos în cafenea iar cînd veți fi isprăvit de lucru, vom porunci să ni se arce o cafea excelentă.

— „Jas! că o cunosc eu, cafea excelentă o cafea clocotită, atât!”

Pierre și Remy se prefăcură că se îndepărtează. Janine consimtea să rămână. Aștepta în rochia de bal, supusă și modestă Albă ca o infirmieră.

— „Ce trebuie să scriu, șopti ea.

— „Ce păcat copilă, că visul acesta e azi o glumă, și nu va mai putea da a cum înainte să nu fie un vis.

— Dar vă asigur, domnule, afirmă tînăra fată, dacă succesul lucrărilor dvs. depinde de prezența mea, bucuros voi reveni.

„Fetele nu intră în fiecare dimineață prin oțeluri mizerabile. Zănele nu vin decăt la zîle mari.

Remy care revenea, simți nevoia să tragă o concluzie și apăsă fiecare vorbă:

„Nu constat decăt un singur lucru. A-nume: că aveai ocazia să lucrezi cu profiți azi dimineață și că te-ai sustras.

Se despărțiră cu veselie. Pe scară răsună șgomot șglobiu. Cei din urmă somnoroși morocănoși fură treziți. De cum se închise ușa, Noél văzu camera umplîndu-se de umbră. Lumina zilei nu mai intra pe ferestre. Sări din pat, se asvări asupra ferestrei pe care o deschise cu furie. Prietenii se depărtau pe puntea Marie. Un șipăt i se înăbuși în găteli. Apucă un creion cu vârful scurt. Il ascuți cu dinți. Fără să bage de seamă că era în cămașă și cu tot frigul dimineții se așeză în fața mesei de toaletă, mai mare decăt masa de noapte și mai comodă pentru scris. Cînd ligheanul fu împins la o parte, Noél așteptă îndelung, apoi creionul începu să alerge pe marginea mesei. O silută se schiță. Era poate a Janinei. Dar pe hîrtie nici un semn. Atunci bătrînul se ridică și se preumblă în lung și larg prin odăița îngusta. Pealele cămășii se ridicau îndărătul său. Gura lui mișcu și nu se auzea nici un sunet. O frază se organiza, pare-se pe buzele lui, dar nu era exprimată. Atunci dant îl îi venea în ajutor. Cu brațul legat în cadență, Noél urma ritmul începînd fraza începută se isprăvea într-un gest. Spiritul emancipat se inseria în curbe prin spațiu.

DIMITRY

Cumpărați tinerețe.

Lucrată după o formulă care există de 70 ani, Creme, Pudra și Săpunul Simon sunt pentru piele, admirabile binefaceri!

CRÈME SIMON

PARIS